

Pohjolan Työn päätoimittajan K. Kaukovaaran erottua toimestaan ja lehden hallinnon pyydettyä lausuntoa hakijoista, joita oli vain kaksi, Puoluetoimikunta kokouksessaan syyskuun 24 päivänä päätti suositella toimeen hakija Onni Hainia, joka sittemmin tuli-kin toimeen valituksi.

Työläisnuoriso-lehden päätoimittajan Raf. Paasion siir-
ryttyä Sosialisti-lehden päätoimittajaksi valitsi Kustannusosake-
yhtiö Kansanvallan johtokunta Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton toi-
mikunnan esityksestä lehden päätoimittajaksi mainitun liiton sih-
teerin Sulo Mannisen, joka otti toimen vastaan helmikuun 15 pnä.

Lehtien taloudenhoitajat. - Kustannusosakeyhtiö Kansan
Työn pyydettyä yhtiöjärjestyksensä mukaisesti Puoluetoimikunnan
lausuntoa taloudenhoitajan toimen hakijoista Puoluetoimikunta
päätti tammikuun 16 päivänä asettaa hakijoista ensimmäiselle ti-
lalle tarkastaja Arvo Nikkasan Raumalta ja toiselle tilalle fak-
tori Eero Tuukkasen. Toimeen valittiin Tuukkanen.

Pohjolan Työtä kustantavan yhtiön johtokunnan ilmoitet-
tua, että se oli valinnut taloudenhoitajakseen Einar Aron Lah-
desta, Puoluetoimikunta päätti puolestaan maaliskuun 10 päivänä
hyväksyä toimitetun vaalin.

Kustannus-Oy. Kansan Työn laina. - Joulukuun 2 päivänä
merkittiin Puoluetoimikunnan pöytäkirjaan tiedoksi, että Kustan-
nus-Oy. Kansan Työ, jonka ottamasta 300,000 markan suuruisesta
lainasta Puoluetoimikunta oli vuonna 1941 mennyt takuuseen, oli
suorittanut tämän lainansa, joten Puoluetoimikunta oli vapautunut
takauksesta.

Piiri- ja perusjärjestöt.

Piirikokoukset. - Käytännössä olleen tavan mukaan Puolue-
toimikunta oli edustettuna kaikissa kertomusvuoden aikana pide-
tyissä piirikokouksissa, joissa Puoluetoimikunnan edustajat esit-
tivät mm. selostuksen yleispoliittisesta tilanteesta.

Avustuksia. - Sen johdosta, että Vaasan l. etel. ja pohj.
sekä Viipurin l. länt. piirijärjestö olivat joutuneet taloudelli-
siin vaikeuksiin, Puoluetoimikunta myönsi maaliskuun 10 päivänä
kullekin näistä piirijärjestöistä 5,000 markan suuruisen kerta-
kaikkisen avustuksen. Viipurin l. it. piirijärjestölle on myön-
netty kertakaikkinen 10,000 markan suuruisen avustus. Jotta piiri-
sihteeri E. Putkonen olisi edelleenkin voinut jäädä toimeensa,
Puoluetoimikunta myönsi maaliskuun 30 päivänä Viipurin l. länt.
piirijärjestölle toistaiseksi 2,000 markan suuruisen kuukautisen
avustuksen. Kun Lapin piirin piirisihteerin toimi tuli vakinais-
tetuksi heinäkuun alusta lukien, on Puoluetoimikunta toistaiseksi
suorittanut piirisihteerin palkkausta varten piirijärjestölle
1,500 markan kuukautisen avustuksen.

Jotta Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton sihteeri ja Ar-
betarbladetin päätoimittaja Gunnar Henriksson olisi voinut tois-
taiseksi vapautua Helsingin kaupungin töistä omistaakseen aikansa
kokonaan liiton ja lehden töihin, liiton hallinto pyysi Puoluetoi-
mikunnalta avustusta tätä tarkoitusta varten. Suostuen anomukseen
Puoluetoimikunta myönsi liitolle maaliskuun 30 päivänä toistai-
seksi 2,000 markan suuruisen avustuksen kuukaudessa edellä mai-
nittua tarkoitusta varten.

Piirisihteerit. - Kuopion l. länt. vaalipiirin piirisih-
teeri Juho Miettinen poistui joukostamme kuoleman kautta tammi-
kuun alussa. Hänen hautaustilaisuudessaan Kuopiossa tammikuun 18

päivänä laskettiin haudalle Puoluetoimikunnan seppele. Piirisihteerin tointa ei Mieltisen kuoleman jälkeen ole täytetty, vaan on piirisihteerin tehtäviä hoitanut piiritoimiston hoitaja Aune Silvast.

Kuopion 1. it. vaalipiirin piirisihteerin A. J. Kososen siirryttyä Kansan Voiman päätoimittajaksi piiritoimikunta valitsi hänen tilalleen piirisihteeriksi Juho Karvosen Enon kunnasta, ryhtyen hän hoitamaan tointa toukokuun 5 päivästä lukien. Puoluetoimikunta hyväksyi vaalin.

Hämeen 1. etel. vaalipiirin piirisihteerin Einari Saari-sen sanouduttua irti toimestaan lokakuun 1 päivästä lähtien siir-tyäkseen toiseen toimeen, piiritoimikunta valitsi kolmen kuukau-den koeajaksi piirisihteeriksi luennoitsija Martti Lahtisen, min-kä toimenpiteen Puoluetoimikunta hyväksyi.

Viipurin 1. it. vaalipiirin piiritoimikunnan pyydettyä Puoluetoimikunnan lausuntoa avoinna olleen piirisihteerin toimen hakijoista, Puoluetoimikunta päätti syyskuun 24 päivänä suositel-la hakijoista toimen väliaikaista hoitajaa E. Postia, joka sitten toimeen valittiinkin.

Perusjärjestöjä koskevia asioita. - Kun Vaasan 1. it. vaalipiirin piiritoimikunta oli ilmoittanut, että Pihlajaveden Mäki kylän Sos.-dem. Ty:ssä ja Pihlajaveden Ty:ssä oli suunniteltu näiden yhdistysten yhdistämistä siten, että Pihlajaveden Mäki kylän Sos.-dem. Ty. liittyisi varoineen ja velkoineen Pihlajaveden Ty:een, Puoluetoimikunta puolestaan hyväksyi tämän suunnitelman.

Toukokuun 19 päivänä Puoluetoimikunta käsitteli Enson Ty:n kirjelmän, jossa tiedoitettiin, että yhdistys oli suunnitel-lut rakennuttaa kesän aikana, mikäli rahoituspuoli saatiin jär-jestetyksi, puisen toimitalon, johon sijoitettaisiin n. 300 hen-gen elokuvasali, pienehkö ravintola ja taloudenhoitajan huoneet. Niinikään oli suunniteltu valmistutettavaksi luonnokset varsinais-selle päärakennukselle, joka tulisi rakennettavaksi tiillestä. Puo-luetoimikunta hyväksyi yhdistyksen esittämän rakennussuunnitelman.

Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton toimikunnan pyynnöstä Puoluetoimikunta päätti elokuun 27 päivänä mennä takuuseen Ora-vaisten ruotsalaisen ty:n 170,000 markan suuruisesta lainasta es-tääkseen muutama vuosi sitten valmistuneen toimitalon, jonka arvo on n. 600,000 markkaa, joutumasta vieraisiin käsiin.

Kokouksessaan joulukuun 28 päivänä Puoluetoimikunta tote-si, että Kotkan Ty:n talon sotavahinkokorvaus oli valvottu. Kun yhdistyksen puolesta oli ilmoitettu, että se kipeästi tarvitsisi talon toimintaansa varten, kehoitettiin yhdistystä hankkimaan selvitys siitä, voitaisiinko käyttää entisen talon seinää uuden talon rakentamiseen, vai olisiko edullisinta purkaa vanha ja ra-kentaa kokonaan uusi talo.

Rakentajain Sos.-dem. Yhdistys r.y:n puolueesta erottami-nen. - Lokakuun 9 päivänä Puoluetoimikunta otti lopullisesti kä-siteltäväkseen jo aikaisemmin vireillä olleen kysymyksen Tampe-reella toimivan kunnallisjärjestöstä erotetun Rakentajain Sos.-dem. Yhdistys r.y:n puolueesta erottamisesta. Hankittuaan tarpeel-liset selvitykset asiasta Puoluetoimikunta päätti puolueen sääntö-jen 71 ja 72 pykälien perusteella ja Puolueneuvoston antamalla valtuudella erottaa yhdistyksen puolueesta sen harjoittaman puo-luetta vastustavan ja vahingoittavan toiminnan vuoksi.

Takaisin vallatuilla alueilla toimineiden järjestöjen omaisuuden on Puoluetoimikunta päättänyt luovuttaa asianmukai-nessa järjestyksessä takaisin näille järjestöille, mikäli omai-

suus oli otettu puolueen huostaan. Vuoden lopulla aloittivat eräät mainitulla alueella olevat yhdistykset toimintansa, joka kuitenkin huoneisto- ym. vaikeuksien vuoksi on rajoittunut pääasiassa juoksevien asiain hoitoon. Puoluetoimistosta on annettu neuvoja ja ohjeita omaisuuden hoitoa ja järjestötoiminnan järjestelyä koskevissa asioissa.

Tuhoutuneita työväentaloja. - Valtakunnan yhteyteen palautetulla alueella on sodassa tuhoutunut kaikkiaan 42 työväentaloa, joiden yhteinen arvo on n. 12 milj. markkaa. Lisäksi on enemmän tai vähemmän vaurioitunut 33 työväentaloa. Muutamissa vaurioituneissa taloissa on jo suoritettu korjauksia.

Valittulan työväentalo tuhoutui tulipalossa huhtikuun 13 pnä. Niinikään tuhoutui tulipalossa toukokuun 14 pnä Kyröskosken työväentalo irtaimistoineen. Molemmissa tapauksissa koitui yhdistykselle huomattava vahinko palovakuutusten alhaisuuden vuoksi.

Suomen Työväen Arkisto.

Kertomusvuonna Suomen Työväen Arkisto on toiminut entiseen tapaan, vaikkakin koko vuoden jatkunut sotatila on jonkin verran vaikuttanut arkiston käyttöön. Samasta syystä on uusi, arkistolle viime vuonna hankittu kirjallisuus etupäässä kotimaista, mutta jossakin määrin on kuitenkin saatu hankituksi myös ulkomaista kirjallisuutta. Erittäin arvokkaan lisän muodostaa arkistolle vuoden aikana ostettu Valpas-Hännisen kirjasto, joka sisältää 7,365 kpl., joukossa useita mielenkiintoisia harvinaisuuksia. Tarjoituksena on säilyttää tämä kirjasto erillisenä kokonaisuutena, mutta toistaiseksi ei tilanpuutteen vuoksi ole voitu järjestää sitä paikoilleen eikä myöskään antaa sitä tutkijoiden käytettäväksi. Myöskin Itä-Karjalan alueelta on kuluneenakin vuonna saatu jonkin verran aineistoa. Arkiston kokoelmat ovat vuoden aikana lisääntyneet seuraavasti:

Kirjasto-osastoon, joka sisältää kirjoja, kirjasia ja aikakauslehtiä, on vuoden kuluessa saatu 1,018 uutta kappaletta, joten osastossa on nyt 48,787 kpl. Tähän tulee lisäksi Valpas-Hännisen kirjasto, jonka kanssa arkiston kirjasto-osasto käsittää kaikkiaan 56,152 kpl. Asiakirjakokoelma, joka sisältää käsinkirjoitettuja ja monistettuja asiapapereita, kuten pöytäkirjoja, kertomuksia, tilastoja, julisteita, sanomalehtileikkeitä ym., lisääntyi 3,910 kappaleella. Asiakirjakokoelman lukumäärää ei ole alusta alkaen laskettu, mutta nykyään se sisältäneen yli parisataa tuhatta kappaletta. Arkiston kuvakokoelma lisääntyi 89 kappaleella ja on siinä nyt huomattavasti toistakymmentätuhatta kuvaa. Muistomerkkikokoelma, joka sisältää lippuja, erilaisia merkkejä ym., lisääntyi 23 kappaleella. Vuoden kuluessa on arkistossa liimattu paperille ja asianmukaisesti rekisteröity sanomalehtileikkeitä 980 kpl.

Arkistoon on varojen myöntämässä määrässä hankittu ostamalla uusinta taloudellista ja yhteiskunnallista kirjallisuutta, mutta ulkomaista kirjallisuutta on luonnollisesti nykyään ollut saatavissa vain vähäisessä määrin. Vanhempaa aineistoa on saatu etupäässä vaihtamalla sitä arkiston kaksoiskappaleisiin. Kuten aikaisempinakin vuosina, on nytkin saatu runsaasti aineistoa työväen kustannuslaitoksilta, jotka ovat lähettäneet arkistolle vuosipainoksensa. Lisäksi on arkisto saanut sekä kirjoja että asiapapereita lahjoituksina yksityisiltä henkilöiltä ja laitoksilta.

Koko vuoden kestänyt sotatila, jonka johdosta arkiston tavalliset käyttäjät ovat olleet muissa tehtävissä, ei kuitenkaan ole suuremmassa määrässä vaikuttanut arkiston käyttöön. Lainoja

on otettu jonkin verran enemmän kuin edellisenä vuonna, kaikkiaan 911. Sen sijaan opiskelu- ja tutkimustarkoituksessa tehtyjen käyntien lukumäärä on ollut hiukan pienempi kuin edellisenä vuonna eli 223.

Koska arkiston kortisto on ollut puutteellinen, on kuluneen vuoden aikana ryhdytty laatimaan kokonaan uutta kortistoa. Sen valmistuminen edistyy kuitenkin melko hitaasti, koska sitä voidaan tehdä ainoastaan silloin, kun varsinaisilta arkistotöiltä jää siihen aikaa.

Arkiston hallintoon ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet edelleen kaupunginjohtaja J. W. Keto puheenjohtajana, toimistonhoitaja J. E. Janatuinen sihteerinä ja toimittaja K. Kukkonen. Arkistonhoitajana on toiminut maist. Taimi Torvinen ja arkistoapulaisena rva Marjatta Liiro.

Maataloustuotteiden hintojen koroitukset.

Kokouksessaan 10 päivänä maaliskuuta Puoluetoimikunta otti käsiteltäväkseen kysymyksen maataloustuotteiden hintojen koroittamisesta, koska lähinnä maataloustuottajain keskuudessa oli ilmennyt pyrkimyksiä hintojen koroittamiseen. Sen jälkeen, kun Tanner oli selostanut asian siihenastisia vaiheita sekä tulut siihen tulokseen, että myös työväestön ja yleensä kuluttajaväestön olisi tuotava asiassa käsityksensä julki, Puoluetoimikunta antoi puoluesihteerin tehtäväksi ryhtyä suunnittelemaan yhdessä SAK:n ja KK:n kanssa kuluttajaväestön edustajakokouksen järjestämistä Helsinkiin. Tällainen koko maata käsittävä edustajakokous, jonka koollekutsujajärjestöihin oli yhtynyt myös Sos.-dem. Työläisnaishliitto, pidettiin sitten Helsingissä jo saman maaliskuun 22 päivänä. Tässä kokouksessa esiintyivät selostajina ja alustajina ministeri Henrik Ramsay, joka selosti elintarvikkeiden saantimahdollisuuksia, maisteri Artturi Lehtinen selosti ravintokasvituotteiden luovutusvelvollisuutta ja maisteri E. J. Korpela esitelmöi maataloustuotannon kohottamispyrkimyksistä satovuonna 1942. Lisäksi kaupunginjohtaja J. W. Keto esitelmöi kysymyksestä: kuluttajat ja maataloustuotanto. Kokouksessa hyväksyttiin laaja päätöslauselma, minkä kokouksen valitsema lähetystö sittemmin saattoi myös kirjallisesti valtiovallan tietoon. Päätöslauselmassa, mikä myös julkaistiin puoluelehdissämme, kiinnitettiin valtiovallan huomiota niihin kuluttajapiirien käsityksiin, joita valtiovallan ja kansanhuoltoministeriön olisi huomioitava seuraavan satokauden tuotanto- ja jakelusuunnitelmien valmistelussa. Kun kokouksessa oli esitetty toivomus kuluttajaväestön pysyväisen valtuuskunnan asettamisesta, sellainen myöhemmin asetettiin.

Kansainvälisiä asioita.

Yhä jatkuneen suursodan vuoksi on kansainvälinen yhteistoiminta olosuhteiden pakosta rajoittunut pääasiassa vain Ruotsin ja Suomen työväenliikkeiden keskinäiseen kanssakäymiseen.

Pohjoismaainen Yhteistyökomitea ei ole kertomusvuoden aikana kertaakaan kokoontunut.

Ruotsinmaalaisten vierailut maassamme. - Elokuun 8-18 päivien välisenä aikana vieraili maassamme Puoluetoimikunnan kutsusta neljä ruotsinmaalaista sos.-dem. sanomalehtimiestä. He kävivät sotatoimialueella sekä eräillä muilla paikkakunnilla vierailuohjelman mukaisesti. Vierailijoiden suhtautuminen maahamme oli varsin myönteistä, mikä kävi selville myös lehtien julkaisemista vierailijoiden kirjoituksistakin.

Kun puolueemme piirisihteereitä oli jo useana vuonna käy-

nyt tutustumisretkillä Ruotsissa, heräsi ajatus myös ruotsinmaalaisen piirisihteerien kutsumisesta vierailukäynnille maahan. Aikeen toteuttamista oli kuitenkin aikaisemmin siirretty tuonnemaksi. Lokakuun alussa Puoluetoimikunta lähetti Ruotsiin asianmukaisen kutsun ja lokakuun 20 päivänä vieraat, yksi toimittaja ja neljä piirisihteeriä, saapuivat puoluesihteerin Torsten Nils-sonin johdolla Helsinkiin. Vieraat viipyivät maassamme lokakuun loppuun, tutustuen täkäläisiin olosuhteisiin eri puolilla maata. Tämäkin vierailu onnistui kaikin puolin hyvin. Retkikunnat ja niiden jäsenet ovat kirjoittaneet vaikutelmistaan maallemme ja työväenliikkeellemme hyvin myönteisiä kirjoituksia, joita on julkaistu miltei kaikissa Ruotsin sos.-dem. lehdissä.

Tanskalaiset vieraat. - Kun maassamme vieraili tanskalaisia sanomalehtimiehiä toukokuun puolivälissä ja heidän joukossaan oli kolme sosialidemokraattia, Puoluetoimikunta järjesti heille yhdessäolotilaisuuden lokakuun 20 päivänä, jossa tilaisuudessa vieraille myös selostettiin sodanaikaisia olosuhteita maassamme.

Stauningin kuolema. - Kun Tanskan pääministeri ja sikäläisen veljespuolueen pitkäaikainen johtaja Th. Stauning kuoli toukokuun 3 päivänä, Puoluetoimikunta lähetti veljespuolueellemme Tanskaan näin kuuluvan suruvalittelusähkösanoman: "Suomen sosialidemokratia osallistuu Tanskan suruun suuren työväenjohtajan, valtiomiehen ja isänmaanystävän Stauningin poismenon johdosta. Pohjola on menettänyt suurmiehen."

Hautaustilaisuudessa Kööpenhaminassa toukokuun 10 päivänä edusti puoluetamme sosiaaliministeri K.-A. Fagerholm, laskien haudalle Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen seppeleen.

Sekalaisia asioita.

Oulun Teatteritalo-Oy. - Kun Oulun Teatteritalo-Oy:n osakkeet olivat siirtyneet uusille omistajille 29/12 - 1941 tehdyllä kauppakirjalla, jonka jälkeen puolue omisti näitä osakkeita 4 100 markkaa 148 kpl., Oulun Sos.-dem. Työväenyhdistys 100 kpl., Kustannus-Osakeyhtiö Kansanvalta yhden ja Kustannusosakeyhtiö Pohjolan Työ yhden osakkeen, pidettiin yhtiön ylimääräinen yhtiökokous Helsingissä helmikuun 11 päivänä. Puoluetoimikunnan edustajana yhtiökokouksessa oli järjestösihteeri Toivo Aaltonen ja Oulun Sos.-dem. Työn toivomusta noudattaen valittiin uuteen johtokuntaan konttoripäällikkö Eero Patala, toimistonhoitaja Kalle Metso ja työmies Kalle Pajantola sekä varajäseneksi työmies K. A. Peiramo.

Valtiovarainministeriön taloudellinen neuvottelukunta. - Sen jälkeen kuin oli neuvoteltu SAK:n edustajain kanssa valtiovarainministeriön asetettavan taloudellisen neuvottelukunnan kokoonpanosta, Puoluetoimikunta asetti kokouksessaan 30 päivänä maaliskuuta SAK:n kautta ehdokkaiksi seuraavat 8 henkilöä: Kaupunginjohtaja J. W. Keto, toimittaja Aleks Aaltonen, talousneuvos Miina Sillanpää, kansanedustaja Olavi Kajala, johtaja Toivo Salmio ja maisteri Raf. Rinne. Samalla Puoluetoimikunta esitti valtiovarainministerille toivomuksen, että työväenjärjestöjen esittämien ehdokkaiden lisäksi saataisiin neuvottelukuntaan myös meikäläisiä edustajia: 1 kaupan edustajista (KK:sta), 1 maatalouden edustajista (Pienviljelijäin Liitosta) ja 2 valtioneuvoston määräämistä edustajista.

Tanssikielto. - Sen johdosta, että Hämeen l. pohj. vaalipiirin piiritoimikunta oli Puoluetoimikunnalle lähettämässään kirjeessä, siinä lähemmin esitetyillä perusteilla, pyytänyt Puoluetoimikuntaa ryhtymään toimenpiteisiin, jotta järjestöjen juhlissa uudelleen sallittaisiin myös tunnin tanssi, Puoluetoimikunta

lähetti asiasta kesäkuussa kirjelmän sisäasiainministeriölle.

Suomen Pankin johtokunta. - Kun Suomen Pankin johtaja Lauri av Heurlin joutui ikänsä vuoksi eroamaan toimestaan syyskuun 25 päivänä, Puoluetoimikunta suositteli johtaja Paavo Raittista hänen tilalleen ja tulikin Raittinen sitten nimitetyksi Suomen Pankin johtokunnan jäseneksi.

"Yhtynyt Pohjola"-teos. - Kun kustannusliike Söderström & kumppani oli kustantanut kansanedustaja Atos Virtasen kirjoittaman teoksen "Yhtynyt Pohjola" ruotsinkielisen painoksen sekä ryhtyi kustantamaan myös tämän teoksen suomenkielistä painosta, Puoluetoimikunta päätti joulukuun alussa pitämässään kokouksessa ottaa puolueen levitettäväksi tästä teoksesta 1,000 kpl.

Pienviljelyksen asema tuotannossa. - Kun Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunta oli tehnyt Puoluetoimikunnalle esityksen tutkimuksen toimittamisesta pienviljelyksen asemasta tuotannossa, Puoluetoimikunta, yhtyen neuvottelukunnan käsitykseen tällaisen tutkimuksen toimittamisen tarpeellisuudesta, asetti joulukuun 2 päivänä komitean tätä asiaa tutkimaan. Komitean puheenjohtajaksi valittiin J. W. Keto sekä jäseniksi Emil Jokinen, Raf. Rinne, Jorma Tuominen, Jalmari Laakso, Otto Marttila ja Heikki Simonen. Komitean sihteeriksi kutsuttiin Helmer Lehti.

Mainos-, propaganda- ja arpajaistoimiston perustaminen. - Joulukuun 28 päivänä Puoluetoimikunta käsitteli Suomen Liiketyöntekijäin Liiton kirjelmän, jossa ehdotettiin, että mainittu liitto, puolue ja SAK yhdessä perustaisivat osakeyhtiön työväenliikkeen mainonnan ja propagandan harjoittamista sekä suurarpajaisten järjestämistä varten. Kirjelmää seurasi myös luonnos perustettavan yhtiön yhtiöjärjestykseksi. Osakepääomaksi oli suunniteltu 200,000 markkaa. Puoluesihteerin ilmoitettua, että tarkoituksena on kutsua myös muut maamme työväenliikkeen keskusjärjestöt mukaan tähän hankkeeseen sen jälkeen, kun yhtiö on saatu perustetuksi, Puoluetoimikunta päätti osallistua hankkeeseen merkitsemällä osakkeita 50,000 markan arvosta. Tällainen osakeyhtiö sitten perustettiin ja sen perustavassa kokouksessa oli Puoluetoimikunnan edustajana puoluesihteerä Aleksä Aaltonen.

Puolueen arpajaistet onnistuivat olosuhteisiin katsoen tyydyttävästi. Niiden tulos käy lähemmin selville puolueen tilikertomuksesta.

Kustannus-Oy. Kansanvalta. - Yhtiön varsinaisessa yhtiökokouksessa toukokuun 28 päivänä valittiin erovuorossa olleet johtokunnan jäsenet Kaarlo Harvala ja Väinö V. Salovaara uudelleen ja samoin varajäsen E. Skog.

Työväen Matkailuliiton edustajistoon Puoluetoimikunta on valinnut edustajikseen vuoksiksi 1942-44 toimittaja Kalle Kukkonen, järjestösihteerä Toivo Aaltosen, toimitsija J. E. Janatuksen ja taloudenhoitaja Maria Sinisalon sekä varaedustajikseen toimittajat Niilo Teerinmäen ja Eero Meriluodon sekä fil.maisterit Taimi Torvisen ja Yrjö Kilpeläisen.

Sos.-dem. Raittiusliiton edustajakokouksessa, joka pidettiin Helsingissä lokakuun 17 päivänä, oli Puoluetoimikunnan edustajana pääjohtaja Osk. Reinikainen.

Kansalaisjärjestöjen Raittiustoiminnan Keskusliiton kokouksessa, joka pidettiin Helsingissä lokakuun 11 päivänä, oli Puoluetoimikunnan edustajana Osk. Reinikainen.

Puolueen keskuselimet.

Puoluetta kohtasi lokakuun 24 päivänä raskas menetys, kun Puoluetoimikunnan pitkäaikainen puheenjohtaja Kaarlo H a r v a - l a kauan kestäneen sairauden murtamana poistui iäksi joukostamme. Osoittaakseen kunnioitustaan ja kiitollisuuttaan uutteran ja työteliään puheenjohtajansa muistolle Puoluetoimikunta toimitti hautauksen puolueen kustannuksella. Hautaustilaisuudessa lokakuun 30 päivänä Puoluetoimikunta oli kokonaisuudessaan läsnä laske-
massa puolueen seppelettä. Muistopuheen piti Puoluetoimikunnan varapuheenjohtaja Väinö V. Salovaara.

Puolueneuvosto kokoontui kertomusvuoden aikana vain yhden kerran, kesäkuun 28 päivänä. Sen jälkeen, kun sääntömääräiset asiat oli käsitelty, esitti puoluesihteerin Aaltonen selostuksen kulumassa olleen vuoden tärkeimmistä tapahtumista sekä niistä suuntaviivoista, joita politiikassa silloisissa oloissa oli noudatettava. Kansanedustaja Onni Hiltunen selosti kokoukselle korvauskysymystä. Molempien selostusten johdosta keskusteltiin. Puolueneuvoston päätöksestä ensiksi mainitun selostuksen johdosta on jo yleiskatsauksessa mainittu. Korvauskysymyksessä kokous yhtyi Hiltunen esittämiin näkökohtiin ja päätti, että hallituksen esitys sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän siihen esittämiin muutoksiin olisi hyväksyttävä.

Kun Puoluetoimikunnan vakinaisista jäsenistä viime puoluekokouksen jälkeen oli erotettu puolueesta ns. kuutosryhmän jäsenet, Puoluetoimikunnan vakinainen jäsen K. H. Wiik ja varajäsen Johan Helo ja kun Puoluetoimikunnan varajäsen Raf. Paasio oli toimensa vuoksi joutunut siirtymään toiselle paikkakunnalle, Puolueneuvosto katsoi tarpeelliseksi täydentää Puoluetoimikuntaa valitsemalla siihen uudeksi varajäseniksi päätoimittaja Eino Kilven, pääjohtaja Oskari Reinikaisen ja sihteerin Sulo Mannisen.

Puoluetoimikunta. Puoluetoimikunnan kokoonpanossa tapahtuneista muutoksista on jo kerrottu Puolueneuvoston yhteydessä. Tosin puheenjohtaja Harvala osallistui eräisiin Puoluetoimikunnan kokouksiin, mutta hänen sairautensa vuoksi varapuheenjohtaja Väinö V. Salovaara hoiti koko kertomusvuoden ajan puheenjohtajan tehtäviä. Puoluetoimikunta on kokoontunut 18 kertaa ja kokouksissa käsitellyistä asioista on pöytäkirjoihin merkitty 147 pykälää. Kokouksiin ovat jäsenet ja varajäsenet osallistuneet seuraavasti: Aleks. Aaltonen 18 kokoukseen, Väinö Tanner 16:een, Väinö V. Salovaara 14:ään, Sylvi-Kyllikki Kilpi 13:een, Eino Kilpi 13:een (niistä 10:een S. Sosialidemokraatin päätoimittajana), Mauno Pekala 11:een, Gunnar Andersson 9:ään, J. W. Keto 8:aan, Osk. Reinikainen 6:een, Kaarlo Harvala 5:een sekä Aug. Kuusisto, Raf. Paasio ja Sulo Manninen 4 kokoukseen. Järjestösihteerin Toivo Aaltonen on ollut läsnä 15 kokouksessa.

Puoluetoimiston henkilökunnassa ei ole tapahtunut muita muutoksia kuin asiatyön vaihtuminen. Kirsti Paken erottua toimestaan 15 päivänä kesäkuuta otettiin kesäkuun lopulla toimeen Pirkko Iltanen.

Vuonna 1942 lähetetty kirjeitä:

Arpajaisasiat	4,257 kpl.	Laina-asiat	25 kpl.
Järjestötoiminta	6,475 "	Rekisteriasiat	30 "
Kansainväliset		Sekalaiset asiat	24 "
asiat	11 "	Työv. talojen omais.	
Kunnallisasiat	36 "	asiat	72 "
Kustannustoiminta	12,861 "	Valistustyö	635 "
		Yht.	24,426 kpl.

Lisäksi on hoidettu erinäisissä virastoissa järjestöjen asioita laatimalla valituksia, anomuksia ym.

K E R T O M U S

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PIENVILJELIJÄIN NEUVOTTELUKUNNAN TOIMINNASTA =====

v. 1942.
=====

Yleiskatsaus.

Niinkuin edellisinäkin sotavuosina ovat kertomusvuonnakin enimmäkseen maatalouspoliittiset aloitteet lähteneet hallituksesta käsin. Vaikka eri etupolirien taholta onkin koetettu vaikuttaa ratkaisujen luonteeseen on tämä tapahtunut suureksi osaksi suoraan hallitukseen kohdistuvan vaikutuksen kautta, kun taas eduskunta-aloitteita on tehty suhteellisen vähän. Maatalouspoliittinen toiminta eduskuntaryhmien keskuudessa on siten ollut verraten hiljaista.

Tästä johtuen on myöskin Sos.-dem. pienviljelijäin neuvottelukunnan toiminta kertomusvuotena rajoittunut vain kahteen kokoukseen ja niiden päätösten aiheuttamien toimenpiteiden hoitamiseen.

NEUVOTTELUKUNNAN KOKOONPANO. =====

Neuvottelukuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet:

P e k k a l a, Mauno, Helsinki, puheenjohtajana;
J o k i n e n, Emil, toiminnanjohtaja, Helsinki, varapuheenjohtajana;
E s k o l a, Walfred, kansanedustaja, Jämsä;
H a l o n e n, Toivo, kansanedustaja, Sääminki;
K o i v u l a h t i - L e h t o, Hilma, kansanedustaja, Virrat;
L e p i s t ö, Matti, Kansanedustaja, Toholampi;
L i n n a, Jalmari, kansanedustaja, Lohja;
M a r t t i l a, Otto, kunnallisneuvos, Janakkala;
M u s t a s i l t a, Frans, kansanedustaja, Hämeenkyrö;
P u s a, Eino, maanviljelijä, Viipurin mlk;
R a n t a l a, Viljo, kansanedustaja, Punkalaidun;
S a i n i o, Ernesti, pienviljelijä, Nurmijärvi;
W e l l i n g, Yrjö, maanviljelijä, Kirvu;
V ä i s ä n e n, Jalmari, kansanedustaja, Pielisjärvi.

Neuvottelukunnan s i h t e e r i n ä on tämänkin vuoden ollut maatalousteknikko, toimittaja Helmer L e h t i, Helsingistä.

Työvaliokuntaan

ovat puheenjohtajien ja sihteerin lisäksi kuuluneet E. Pusa, Otto Marttila ja Jalmari Linna.

NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUKSET. =====

Neuvottelukunnan ensimmäinen kokous

pidettiin Helsingissä, sos.-dem. eduskuntaryhmän huoneistossa helmi-kuun 10 p:nä. Kokouksessa oli läsnä 13 neuvottelukunnan jäsentä ja useita neuvottelukuntaan kuulumattomia sos.-dem. ryhmän kansanedustajia.

Tässä kokouksessa käsiteltiin m.m. kysymystä
neuvottelukunnan suhteutumisesta valtiovarainministeriöön perustetta-
vaan kansantaloudelliseen neuvottelukuntaan.

Asiassa syntyi laaja mielipiteiden vaihto, kaikkien puhujain ollessa sitä mieltä, että mainittuun neuvottelukuntaan on koetettava saada, mikäli mahdollista, ainakin 3 sosialidemokraattista maatalousedustajaa neuvottelukunnan kahdeksasta tämän alan edustajasta. Neuvottelukunta päättikin kääntyä puoluetoimikunnan puoleen, esittäen, että puoluetoimikunta koettaisi myötävaikuttaa tähän tulokseen. Ehdokkaikseen nimitti neuvottelukunta Helmer L e h d e n, Otto M a r t t i l a n ja Emil J o k i s e n.

Toinen käsitelty kysymys koski aihetta

"Nykyajan maatalouspolitiikka",

jonka kysymyksen alusti Helmer L e h t i. Alustaja katsoi, että maatalouspolitiikan päähuomio tällä hetkellä on kohdistettava ensi kesän tuotantokamppailun saattamiseen mahdollisimman tehokkaaksi ja esitti näkökohtia, joita tässä tarkoituksessa olisi pyrittävä toteuttamaan. Nämä koskivat mm. työvoimantarpeen tyydyttämistä; traktorien kunnossapidusta ja näiden ajajain kouluttamista sekä polttoaineen varastusta riittävästi; kuljetusolojen kehittämistä nimenomaan maatalouden kuljetusoloja silmälläpitäen; maatalousneuvonnan suuntaamista; väkilannoitteiden ja siementen hankinnan helpottamista; perunan ja leipäviljan viljelysalan laajentamista; AIV-rehyn valmistamista; kasvien hoitotöitä; puutia jne.

Laajan keskustelun jälkeen kokous hyväksyi alustajan esittämät ponnet, jotka julkaistiin neuvottelukunnan julkilausumana maan työväenlehdissä.

Kolmas asia oli kysymys

Osuusliikkeiden autojen vapauttamisesta sotilaskuikutuksista,

jonka alusti Frans M u s t a s i l t a. Alustaja esitti, että asiassa käytettäisiin lähetystö kulkulaitosministerin luona, mutta keskustelun jälkeen neuvottelukunta kuitenkin katsoi, että tämä ei johtaisi tulokseen, minkä vuoksi lähetystön käyttämisestä asianomaisen ministerin puheille luovuttiin, eikä asian muutenkaan katsottu antavan neuvottelukunnan taholta aihetta toimenpiteisiin.

Neljäs kokouksen käsittelemä kysymys oli:

"Tämän hetken asutuspolitiikan suuntaviivoista",

jonka alusti E. P u s a. Alustuksessa esitettiin, että asutustoimintaa nykyoloissa on harjoitettava riittävässä laajuudessa, niin, että invalidien, sotaaleskien sekä orpojen ynnä rintamamiesten ja siirtoväen lisäksi myöskin muonamiehet ja muut tilattomat saisivat maata ja että erikoista huomiota kiinnitettäisiin lisää- ja laidunmaiden muodostamiseen ja luovuttamiseen niiden tarpeessa oleville.

Keskustelun jälkeen neuvottelukunta päätti, että kun ponsissa esitettyt ajatukset kokonaan sisältyvät neuvottelukunnan esittämään syksynä sos.-dem. eduskuntaryhmälle ja puoluetoimikunnalle antamaan ja myös sanomalehdistössä julkaistun ohjelmaluontoiseen ponsisarjaan, ja alustajan esittämät ponnet sinänsä ovat liian vähät sanovat, ei niiden johdosta ryhdytä toimenpiteisiin.

Ryhdyttyä käsittelemään
eduskunta-aloitteiden jättämistä

ed. P u r k k a ilmoitti tekevänsä aloitteen nk. sotilastorppien lunastusoikeuden laajentamisesta. Neuvottelukunta päätti, että asia ei sen taholta anna aihetta toimenpiteisiin.

P u s a esitti, että olisi jätettävä aloite palstaviljelyslain uusimiseksi, minkä johdosta neuvottelukunta päätti kehoittaa V ä i s ä s t ä ja P y y t ä hoitamaan puheenaolevan asian ryhmässä ja eduskunnassa, jos yksityiskohtaisempi syventyminen asiaan osoittaa sen tarkoituksenmukaiseksi.

M a r t t i l a esitti jätettäväksi aloitteen karjakannan säilyttämiseksi liialliselta hävitykseltä lihan pakko-oton yhteydessä. Asiasta syntyneen laajahkon keskustelun jälkeen neuvottelukunta päätti, että Marttilan ja E s k o l a n on hoidettava asia käymällä neuvottelukunnan lähetystönä kansanhuoltoministerin puheilla ja jättämällä ministerille asiaa koskeva kirjelmä.

NEUVOTTELUKUNNAN SYYSKOKOUS 25.9. 1942.
=====

Neuvottelukunnan tavanmukainen syyskokous pidettiin Sos.-dem. eduskuntaryhmän huoneistossa Helsingissä syyskuun 25 p:nä. Saapuvilla kokouksessa oli 10 neuvottelukunnan jäsentä, sekä muutamia neuvottelukuntaan kuulumattomia kansanedustajia

Ensimmäisenä asiana oli

"Pienviljelijöitä koskevien määrärahojen lisääminen valtion talousarvioon v:lle 1943",

minkä kysymyksen alusti Helmer L e h t i. Alustaja esitti asiaa perusteltuaan, että varsinkin maatalousoppilaitosten vähävaraisten oppilaiden opiskeluavustuksia olisi lisättävä yksistään senkin tähden, että hintataso on edellisestä vuodesta suuresti noussut, kun taas määrärahat olivat hallituksen esityksessä yleensä entisen suuruisia. Pitkän harkinnan jälkeen neuvottelukunta alustajaan yhtyen päätti, että E s k o l a tekee aloitteen karjanhoitokoulujen, S i m o n e n maa-mieskoulujen sekä T o l o n e n kotitalouskoulujen ja kotiteollisuuskoulujen vähävaraisten oppilaiden opiskeluavustusten määrärahain korottamisesta noin 25 %:lla kunkin koulun osalta.

Samoin päätti neuvottelukunta puoltaa L e p i s t ö n aloitetta 40 miljoonan markan ottamisesta talousarvioon Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan hallavaurioiden korvaamiseksi lainojen ja avustusten muodossa.

Tämän jälkeen neuvottelukunta käsitteli kysymystä kalastuselinkeinon tukemista tarkoittavien määrärahain lisäämisestä, mutta päätti, ettei asia anna aiheutta toimenpiteisiin.

Seuraava asia oli

selostus asutustoimikunnan työstä,

minkä esitti sanotun komitean jäsen Valfrid E s k o l a. Alustaja selosti niitä kannanottoja, joihin sanottu komitea oli siihen mennessä tullut ja kuvaili komitean työn kehitystä muutenkin. Oli sitä mieltä, että komitean työ olisi saatava päätteeseen nopeammin, kuin se tähänastista vauhtia kulkien joutuu. Kaikki asiassa esiintyneet puheenvuoronkäyttäjät olivat samaa mieltä ja neuvottelukunta päättikin, että työvaliokunnan on viipymättä laadittava ja maatalousministeriölle toimitettava kirjelmä, jolla tähdätään siihen, että uusi asutuslakiesitys saataisiin jo ensi kevälistuntokautena eduskunnalle. Tällainen kirjelmä jätettiin maatalousministeriölle syyskuun 22 p:nä.

Puheenaolevassa syyskokouksessa käsiteltiin edelleen Emil Joiksen alustamaa kysymystä

"Pienviljelijöitä koskevan rauhanajan talouspoliittisen ohjelman laadinnan vireillepaneminen".

Kuvailtuaan niitä seikkoja, jotka tekevät tällaisen ohjelman laatimisen hyvissä ajoin ennen rauhantuloa tarpeelliseksi alustaja esitti, että neuvottelukunta jättäisi erikoisen toimikunnan tehtäväksi valmistaa asiasta ohjelmaluontoinen päätöslauselma.

Asiassa syntyi laaja keskustelu, jonka jälkeen neuvottelukunta päätti kääntyä puoluetoimikunnan puoleen, esittäen, että tämä asettaisi puolueen rauhanaikaista pienviljelyspolitiikkaa suunnittelemaan toimikunnan, jossa teoreettisen asiantuntemuksen lisäksi olisi riittävästi edustettuna myöskin käytännöllinen pienviljelyskysymysten tuntemus. Jo syyskuun 26 p:nä jätettiin neuvottelukunnan toimesta tätä asiaa koskeva kirjelmä puoluetoimikunnalle. Kirjelmässä perusteltiin lähemmin neuvottelukunnan käsitystä tällaisen selvittelyn tarpeellisuudesta sekä siitä, mitä kysymyksiä neuvottelukunnan mielestä lähinnä olisi selvitettävä.

Lopuksi käsitteli kokous kysymystä neuvottelukunnan suhtautumisesta ylimääräiseen omaisuusveroon, minkä asian esitteli kokoukselle Matti Lepistö. Lyhyen keskustelun jälkeen neuvottelukunta päätti, että asia ei sen puolelta anna aiheutta toimenpiteisiin.

NEUVOTTELUKUNNAN TALOUDELLISET ASIAT

on tänäkin kertomusvuotena hoidettu entiseen tapaan puoluetoimiston taholta.

Helsingissä, tammikuun 26 p:nä 1943.

SOS.-DEM. PIENVILJELIJÄIN NEUVOTTELUKUNTA.

Mauno Pekkala
Puheenjohtaja.

Helmer Lehti
Sihteeri.

Palautettava takaisin.

Sos.-dem. Puolueen tilinpäätös 31/12 1942.

T u l o s t a s e .

T u l o t :

Puoluejäsenmaksujen tili	206,324:20
Lisämaksun tili	10,555:50
Työväen Kalenterin tili	221,222:20
Kevättervehdyksen tili	10,016:55
Vappumerkin tili	28,561:60
Kustannustoiminnan tili	7,932:95
Välitystili	18,016:15
Korko- ja osinkotili	101,600:20
Tietotoimiston tili	10,436:25
Poistettujen saatavien tili	43,264:10
Työväentalojen tukemisrahaston tili	2,300:--
Teoston tili	556:65
Arpajaisten tili	1,106,744:60
	<u>1,767,530:95</u>
	=====

M e n o t :

Palkkatili	338,947:--
Kulunkitili	51,743:65
Käyttövarojen tili	56,769:85
Valistus- ja matkakustannusten tili	239,630:60
Ulkomaisten asiain tili	40,777:65
Kiinteistön hoitotili	751:56
Järjestötyön tili	7,337:20
Puolueneuvoston tili	12,113:--
Avustusten tili	68,000:--
Työväen Arkiston tili	18,000:--
Pienvilj. Neuvottelukunnan tili	816:40
Kansaneläkelaitoksen tili	4,572:--
Poistojen tili	2,381:--
Arpajaisten tili (piirien osuus)	276,686:15
	<u>1,118,526:06</u>
Tilivuoden voitto	<u>649,004:89</u>
	<u>1,767,530:95</u>
	=====

O m a i s u u s t a s e .

=====

V a r a t :

Kassatili	546,034:89
Pankkitili	1,890,427:10
Henkilötili	338,306:74
Tietotoimiston tili	50,679:--
Kustannustoiminnan tili	50,001:--
Välitystili	100:--
Osakkeiden tili	50,000:--
Kalustotili	100:--
Kiinteimistön tili	1,225,000:--
Vier. velkakirjojen tili	8,858:--
Työväen Arkiston tili	16,900:--
Puolueen toiminnan tukemisrah. tili	35,000:--
Luov. alueiden yhdist. tili	11,802:95

4,223,209:68
=====

V e l a t :

Henkilötili	190,799:03
Tietotoimiston tili	3,073:40
Järjestötyön tili	2,041:50
Välitystili	20,000:--
Mimmi Lähteenojan rahasto	53,036:--
Kesk. Henkivak. yhtiö Suomi	785,376:70
Helsingin Työväen Säästöpankki	400,000:--
Asiamiesten tili	11,624:55
Toimintansa lopett. yhd. tili	33,355:75
Valistus- ja vaalirahaston tili	400,000:--
Kiinteimistön uud. rahaston tili	200,000:--
Puolueen toiminnan tukemisrah. tili	1,062,683:25
Luovut. alueiden yhd. tili	161,008:50

3,322,998:68

Pääomatili 1/1-42	251,206:11	
Tilivuoden voitto	649,004:89	900,211:--

4,223,209:68
=====

Tilintarkastuslausunto.

=====

Valittuina tarkastamaan Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen r.y. tilejä ja hallintoa vuodelta 1942 olemme tehtävän suorittaneet ja annamme sen johdosta seuraavan lausunnon:

Tilinavaus tilikauden alussa oli oikea.

Kirjanpito on järjestetty tarkoituksenmukaisesti sekä huolella hoidettu ja perustuivat tulojen ja menojen kirjaukset hyväksyttäviin tilitodisteisiin.

Käteiset rahavarat, jotka laskimme tarkastuksen aikana, vastasivat rahatilin eroitusta. Samoin havaitsimme pankkitilien saldot tarkastustilaisuudessa kirjanpitoa vastaaviksi.

Kiinteistö, arvopaperit, obligatiot ja osakkeet sekä varastot vastasivat niille tilinpäätökseen merkittyjä arvoja ja ovat riittävästi palovakuutetut.

Tilinpäätös on oikein laadittu.

Kun tarkastuksessa emme ole havainneet mitään aihetta huomautuksiin ja kun muutoinkin olemme saaneet sen käsityksen, että asioita on hoidettu huolellisesti, ehdotamme, että tilinpäätös vahvistetaan ja että asianomaisille tilivelvollisille myönnetään vastuuvapaus vuodelta 1942.

Helsingissä, helmikuun 10 päivänä 1943.

Matti Turkia A. Sirjola

Tapani Uski

Palautettava takaisin.

SOS.-DEM. PUOLUEEN TULO- JA MENOARVIO

=====

vuodelle 1943.

T u l o j a :

Puoluejäsenmaksuja	200,000:--
Lisämaksuja	10,000:--
Kiinteimistöistä	50,000:--
Kalenterijulkaisuista	200,000:--
Kevättervehdyksestä ja Vappumerkistä	50,000:--
Korkoja ja osinkoja	100,000:--
Sekalaisia tuloja	75,000:--
	685,000:--
Edellisen vuoden säästöstä	462,000:--
	1,147,000:--
	=====

M e n o j a :

Palkkoja	450,000:--
Yleiskuluja	80,000:--
Valistus- ja matkakustannuksia	300,000:--
Ulkomaisia kuluja	60,000:--
Puolueneuvoston kokouskuluja	25,000:--
Talousohjelmakomitean ja Pienvilje-	
lijäin Neuvottelukunnan menoja	5,000:--
Työväen Arkistolle	40,000:--
Järjestötyön tappio	12,000:--
Avustuksia	90,000:--
Käyttövaroja	60,000:--
Sekalaisia kuluja	25,000:--
	1,147,000:--
	=====

Liite n: 6.

Palautettava takaisin.

TST:n TULO- JA MENOARVIO v. 1943.

=====

T u l o j a :

Lehdiltä	348,000:--
Avustuksia eri järjestöiltä	38,000:--
	386,000:--
	=====

M e n o j a :

Palkat	204,000:--
Avustajat)Kotimaiset	90,000:--
)Ulkomaiset	
Kuvitus	10,000:--
Sekalainen aineisto ja välineet	30,000:--
Postitus	12,000:--
Sekalaisia kuluja (vuokra, siivous, valo, puhelin ym.)	40,000:--
	386,000:--
	=====

Lehtien kuukausisuoritukset:

	<u>v. 1943.</u>	<u>v. 1942.</u>	<u>v. 1941.</u>
Eteenpäin	1,500:--	1,400:--	1,200:--
Hämeen Kansa	1,500:--	1,400:--	1,200:--
Kansan Lehti	4,600:--	4,400:--	4,000:--
Kansan Työ	2,000:--	1,400:--	1,200:--
Kansan Voima	1,400:--	1,300:--	1,100:--
Pohjanmaan Kansa	1,400:--	1,300:--	1,100:--
Pohjolan Työ	2,000:--	1,600:--	1,300:--
Savon Työmies	1,400:--	1,300:--	1,100:--
Sosialisti	2,500:--	2,300:--	2,000:--
S. Sosialidemokraatti	5,200:--	5,000:--	4,600:--
Uusi Aika	1,600:--	1,500:--	1,300:--
Työn Voima	2,500:--	2,200:--	1,900:--
Vapaus	1,400:--	1,300:--	1,100:--
	29,000:--	26,400:--	23,100:--
	=====	=====	=====

Veto

CH 7.

ALUSTUS MAAILMAN JA SUOMEN SOTILASPOLIITTII-
TISESTA SEKÄ SUOMEN ULKOPOLIITTISESTA ASE-
MASTA.

En halua alustuksessani mennä ajassa kauemmaksi taakse-
päin kuin viime vuoden kesään, jolloin puolueenuevosto oli 28.
kesäkuuta koolla. Tilannehan oli silloin korkein piirtein
seuraava:

Kaukaisemmassa osassa sotarintamaa, Itä-Aasiassa, oli
tilanne sellainen, että Japani oli muutamassa kuukaudessa val-
loittanut suunnattomat alueet Tyynessä valtameressä ja sen ran-
tamilla. Nämä voitot olivat niin suuret ja nopeat, että viime
vuoden alkupuolella sanomalehdet kirjoittivat meilläkin lukui-
sia ennusteluja siitä, kuinka japanilaiset tulisivat jatkamaan
valloituksiaan, tunkeutumalla sekä Austraaliaan että Intiaan
taikka ainakin jompaankumpaan näistä ja valtaamaan ne.
Täten oli, ennustettiin, Englannin maailmanvalta varmasti lu-
histuva.

Yhtä huonosti olivat asiat liittolaisvalloille Pohjois-
Afrikassa. Rommel oli murtanut englantilaisten rintaman ja
ajoi näitä takaa pitkin Libyan aavikkoa. Tobruk vallattiin
viikkoa ennen kuin puolueenuevoston kokous pidettiin. Sen
jälkeen Rommelin joukot työnsivät englantilaisia yhä edellään
ja niin oli heinäkuun alkuun jo tultu pitkin Egyptin rannikkoa

El Alameiniin, muutaman peninkulman päähän Aleksandriasta. Kun katselee tuon hetken meikäläisiä sanomalehtiä, näkee, kuinka ne näkivät Englannin maailmanvallan aseman toivottomana. Lehdet - mm. puolueemme äänenkannattaja - sisälsivät artikkeleita, joissa ennustettiin, kuin akselivallan kohta pääsisivät Suezin kanavalle ja sitä tietä Etu-Aasiaan, Intiaan ja Venäjälle. Ja lopuksi: Millainen oli tilanne itärintamalla, sillä rintamalla, joka on meitä kiinnostavin ja meille tärkein.

Sillä rintamalla ei tosin se saksalaisten yleishyökkäys, josta paljon oli talvella v. 1941-42 puhuttu meillä ja muualla ja jonka oli odotettu alkavan varhain keuhällä, ollut vielä päässyt alkuun. Mutta hyökkäys Sevastopolia, maailman lujinta vuorilinnoitusta kohti oli ollut käynnissä jo pitkän aikaa ja heti puolue-neuvoston kokouksen jälkeen eli heinäkuun 1 p:nä oli koko Sevastopolin kaupungin ja linnoituksen kohtalonhetki lyönyt.

Kun Sevastopolin linnoitus oli siis todennäköisesti kukistumassa, näytti tilanne Saksalle hyvinkin valoisa. Sen voittoon uskojat odottivat, että Sevastopolin kukistuttua alkaisi vihdoinkin kauan ja odotettu itärintaman yleishyökkäys, joka veisi Saksan aseet lopulliseen voittoon Neuvostoliitosta.

Tällainen oli siis, muutamalla karkealla piirteellä kuvattuna, niihin aikoihin, kuin tämän edellinen puolue-neuvoston kokous oli koolla, sotarintaman tilanne.

Jos siirrymme ajasta viime vuoden kesällä tämän vuoden helmikuun puoliväliin, niin meidän on todettava, että sotilaallinen tilanne on aivan olennaisesti muuttunut. Ja samalla on sa-

nottava, että se on muuttunut entistä paljon epäedullisemmaksi sil-
le sotaa käyvälle puolelle, jonka kanssa oma maamme käy sotaansa ase-
veljeydessä.

Heittäksemme taas muutaman silmäyksen Itä-Aasian taistelu-
linjoille, on sanottava, että sotaonni on ollut sielläkin muuttumas-
sa. Japanilaiset on tämän vuoden alkuvuikkoina kokonaan tungettu
pois Uudesta Guineasta ja japanilaisten mahdollisuus hyökätä Austra-
liaan on toistaiseksi kokonaan mennyt olemattomaksi.

Tärkeätä osaa Kauko-Idässä ovat näytelleet myöskin taiste-
lut Austraaliasta luoteiseen ja Uudesta Guineasta itään olevista
Salomoninsaarista, jonne amerikkalaiset yllättäen tunkivat elokuun
alussa ja jossa he ottivat jalansijan muutamilla tärkeillä saarilla.
Japanilaiset ovat koettaneet ajaa amerikkalaisia saarilta pois
useampaan otteeseen ja tällöin on taisteltu useita suuria meri-
taisteluja, joiden tappioista kummankin puolen antamat numerot
ovat suuresti vaihdelleet ja jotka ilmeisesti ovat vieneet kum-
maltakin puolen paljon uhreja. Tosiasiaksi joka tapauksessa jäi,
että amerikkalaiset eivät ole ainoastaan Salomoninsaarilla, vaan
japanilaiset juuri nyt ovat pakotetut luovuttamaan tämän saariryh-
män amerikkalaisten haltuun. Tämä on tavattoman tärkeä seikka,
sillä Salomoninsaarten väliasema tekee amerikkalaisille mahdolli-
seksi jatkuvasti kuljettaa joukkoja Austraalian ja Uuden-Seelannin
suojaksi sekä vastaista Japanin alueille tehtävää hyökkäystä var-
ten.

Taistelu Salomoninsaarista on osa siitä suuresta kamppailus-
ta, jolla amerikkalaiset pyrkivät saamaan takaisin Tyynen valtame-
ren herruuden ja täten vähitellen tempaamaan japanilaisilta näiden
valloittamat alueet.

Pohjois-Afrikassa on tilanne myöskin muuttunut täydellisesti. Sen jälkeen kuin brittiläiset oli tungettu Aleksandrian edustalle, seurasi pitkä tauko. Ennustelut Aleksandrian valloituksesta sekä saksalaisten tunkeutumisesta Suezin kanavalle ja Intian valtamerelle vähitellen lakkasivat. Kunnes yhtäkkiä lokakuun loppupuolella brittiläinen 8. armeija aloitti ankaran hyökkäyksen Rommelin armeijaa vastaan. Muutaman päivän kuluttua tämän puolustuslinjat oli murrettu ja hänen joukkojensa oli pakko lähteä kiireellisesti perääntymään pitkin Afrikan pohjoisrannikkoa. 8. armeijan eteneminen on ollut nopeampi kuin minkään muun armeijan tässä sodassa. Tammikuussa se oli päässyt Tripolikseen, jota puolustamatta Rommelin armeija lähti edelleen perääntymään Tunisiaan, jonka alueella 8. armeija edelleen ajaa sitä takaa, onnistumatta kuitenkaan tähän asti Rommelin armeijaa hävittämään.

Niinkuin tunnettua tapahtui tällä välillä toinen tärkeä sotilaallinen tapahtuma Pohjois-Afrikassa. Marraskuun alkupuolella nousi ranskalaisessa Pohjois-Afrikassa maihin amerikkalais-englantilainen armeija, joka suhteellisen nopeasti tunkeutui läpi Algerian Tunisiaan. Siellä kuitenkin akselivaltojen vastarinta Välimeren rannikolla on osoittautunut sitkeäksi ja taitavaksi johdetuksi, jota vastoin ilmeisesti sekä brittiläisten että varsinkin amerikkalaisten organisaatiossa tai huoltopalveluksessa sekä päällystössä ja miehistössä on ollut puutteellisuuksia.

Näyttää kuitenkin viime päivien uutisista siltä, että liittolaisten armeijat tulevat nyt käymään ankarampaan hyökkäykseen akselivaltojen armeijoja vastaan. Kun brittiläisten ja amerikkalaisten joukkoihin ovat liittyneet myöskin ranskalaisten joukot,

lienee todennäköistä, että Tunisian rannikolla olevat saksalais-italialaiset joukot tänä talvena tullaan tunkemaan pois Pohjois-Afrikasta. Liittolaisten suuren hyökkäyksen alkamista ovat heidän johtavat valtiomiehensä ennustelleetkin äskettäin Pohjois-Afrikan länsirannikolla Casablancassa pidetyn Rooseveltin ja Churchillin neuvottelun jälkeen.

Jos akselivaltojen armeijat karkoitetaan kokonaan pois Pohjois-Afrikasta, on tällä seikalla oleva hyvinkin ratkaiseva vaikutus maailmansodan vastaisiin tapahtumiin. Saksalaisten joukkojen tultua Pohjois-Afrikkaan oli Välimeri muuttunut akselivaltojen valvonnan alaiseksi mereksi. Brittiläiset, jotka aikaisemmin olivat tavallaan hallinneet Välimerta brittijäsenenä sisämerenä, eivät enää voineet kuljettaa läpi Välimeren sen etäisimpään kolkkaan miehistöä ja varusteita, vaan ne oli kuljetettava Afrikan ympäri, mikä tapahtuu erittäin hitaasti ja vaivalloisesti. Nyt taas Välimeri on muuttumassa liittolaisten sisämereksi, jota myöten ne voivat kuljettaa nopeasti ja suuret määrät miehistöä ja varusteita kaikkia niitä päämääriä varten, joita ne tulevat asettamaan itselleen Välimeren rantamille ja joista myöhemmin tulen puhumaan. Pohjois-Afrikan vapauttamisen kautta vapautuvat liittolaisten käytettäväksi ne valtavat sotaväenjoukot, joita liittolaiset ovat keränneet Pohjois-Afrikkaan ja Etu-Aasiaan ja joista vielä tulen myös puhumaan.

Nyt aion käsitellä sitä rintamanosaa, joka meille suomalaisille on epäilemättä tärkein, nim. Itä-Euroopan rintamaa. Niinkuin tunnette, siellä onkin tapahtuneet kaikkein suurimmat ja tärkeimmät muutokset sitten viime puolueneuvoston kokouksen, muutokset, jotka

aivan olennaisesti näyttävät tulevan vaikuttamaan ei vain lähihetken sotilaalliseen asemiaan, vaan myös koko vastaiseen suurvaltainkin poliittiseen asemaan.

Kuten jo edellä mainitsin, odotettiin Sevastopolin valloituksen jälkeen alkavan saksalaisten yleisrynnistyksen, joka karkoittaisi venäläiset kauaksi itään. Ja saksalaisten ryntäys alkoiikin samoihin aikoihin kuin Sevastopol oli kukistunut jopa pari kolme päivää ennenkin, nim. kesäkuun 28. p:nä eli samana päivänä, jolloin puoluepuoleiston kokous oli koolla. Se ei kuitenkaan ollut hyökkäys koko rintamalla, kuten oli odotettu, vaan hyökkäys ainoastaan keskirintamalla ja myöhemmin etelärintamalla. Hyökkäys menestyi aluksi erittäin hyvin, kun se lähti kulkemaan Kurskin ja Harkovin väliltä kohti Donjoen yläjuoksua. Viikon päästä Saksan panssari- ja jalkaväkijoukot pääsivät mainitulle joelle, vallaten Voronežin kaupungin. Täältä saksalaiset suuntasivat hyökkäyksensä kaakkoon tarkoituksena hävittää suuressa itäänpäin kulkevassa Donin mutkassa olevat venäläiset joukot. Tämäkin hyökkäys näytti ensin menevän hyvin, niin että Berliini tiedotti Timošenkon joukkojen olevan "sekasortoisessa paossa". Näin ei kuitenkaan käynytkaan. Venäläiset puolustautuivat sitkeästi Voronežin ja Orelin välillä ja Timošenko suoritti taitavan joukkojen peräytymisliikkeen Donin mutkassa, niin että venäläiset eivät enää menneet motteihin, kuten edellisellä vuonna. Seurauksena oli, että saksalaiset alkoivat joukkojen hävityksen asemasta puhua strategisesti tärkeiden alueiden valtaamisesta. Tällöin kuitenkin Saksan sodanjohdossa esiintyi taas eripuraisuus, joka myöhemmin koitui Saksan itärintaman armeijalle kohtalokkaaksi. Eripuraisuus koski sitä, minne hyökkäys oli suunnattava.

Valtakunnankansleri Hitler katsoi jatkuvalle sodankäynnille välttämättömäksi valloittaa Kaukaasian öljykentät. Saksan armeijan sotapäällikkö von Bock piti tätä operaatiota mahdollisena suorittaa ja tahtoi sensijaan valloittaa Stalingradin, minkä jälkeen mhyökkäys olisi ollut kohdistettava Moskovaa kohti. Valtakunnanjohtajalla oli kuitenkin valta ja hyökkäystä kaakkoon jatkettiin. Matkalla kaakkoon valloitettiin 24. heinäkuuta Rostovin tärkeä kaupunki Asovan meren luoteiskulmassa ja suoritettiin loppuun Donetsin laakion tärkeän teollisuusseudun valtaus. Mutta venäläiset olivat vieneet taas pois täältä työläisensä ja koneensa. Hyökkäystä täydennettiin heinäkuun loppupäivinä valloittamalla alueita Rostovin etelä- ja itäpuolelta.

Perästäpäin katsoen Saksan armeija ei ollut kuitenkaan ensimmäisellä hyökkäyksellä saanut suunnitelmiaan täydelleen toteutetuksi. Se oli joutunut asemaan, joka saattoi myöhemmin koitua sille vaaralliseksi.

Hyökkäyksen toinen vaihekausi alkoi elokuun alussa. Silloin Stalin antoi Venäjän armeijalle määräyksen, ettei sen tullut enää peräytyä. Tästä huolimatta Saksan armeija tuotti Donin mutkassa olevalle Venäjän armeijalle puolivälissä elokuuta verisen tappion, tunkeutui Donin itäisimmän mutkan yli ja meni eteenpäin kohti Volgaa Stalingradin pohjoispuolelta.

Eri liikkeellä saksalaiset pakottivat venäläiset perääntymään. Stalingradiin elokuun loppupuolella. Tästä kaupungista sitten taistelu raivosi elokuun 24. päivä helmikuun 1 päivään eli 1. 5¹ kuukautta.

Saksalaiset lupasivat, niinkuin muistatte, piirityksen alkukuuauksina useampaan kertaan valloittaa tuon kaupungin, mutta toisin kuitenkin lopulta kävi.

Toistaiseksi kävi kuitenkin tapahtumasarja itärintaman eri osissa saksalaisille suopeasti. Etelärintamalla Kaukaasiaan tungetaessa vallattiin elokuun alkupuoliskolla useita kaupunkeja, ensiksi viime päivinä jälleen usein mainittu Krasnadar Pohjois-Kaukaasian länsiosassa ja lopuksi vallattiin kaukana idässä oleva Mozdok, johon sitten eteneminen itään päin pysähtyi. Rostovin - Mozdokin rintamalta läksivät saksalaiset etelään päin Kaukaasian solia kohden. He eivät kuitenkaan saaneet niitä haltuunsa. Mustanmeren rannalla he saivat haltuunsa ainoastaan Novorossijskin sataman, josta jälleen viime päivinä on tapeltu. Sitten pysähtyi taistelun vauhti marraskuun loppupuoliskolle saakka. Toisenkaan kauden tulokset eivät nähtävästi täysin tyydyttäneet valtakunnankansleria, sillä kesken taistelukautta von Bock erotettiin syyskuun loppupuolella. toisen kauden päättyessä vasta marraskuun loppupuolella.

Kun marraskuun loppupuoli oli tullut ja talvikausi oli alkanut, olivat kuitenkin Saksan armeijat hyvin vaarallisessa asemassa. Rintamalinja oli ensiksikin muodostunut erittäin pitkäksi, käsittäen Voronežista Mustalle merelle n. 1700 km, siis 1 $\frac{1}{2}$ kertaa Suomen pituuden. Vaara oli saksalaisille siinä, että he eivät olleet hyökkäyksellään saavuttaneet tavoitettaan, joka oli koko alisen Volgan saavuttaminen Stalingradista etelään Kaspiamerelle saakka ja täältä aina Kaukaasiaan saakka. Kun näin ei tapahtunut, niin saksalaisten asemat joutuivat täten monelta kohdalta haavoitettaviksi. Erityisen arka oli vasen siipi keskisellä Donilla ja venä-

läisillä oli voimakas sillanpääasema Volgan rannalla Stalingradissa. Kalmukkiarolla kulki rintamalinja vaarallisen lähellä Rostovin-Salskin Stalingradin rautatietä. Ja Grosnyin öljyalueen venäläisille jääminen oli myöskin saksalaisille suuri pettymys.

Edelleen huolto muodostui lumenpeittämällä teillä vaikeaksi, koska alue oli liian ahdas, kuljetustiet rintamalle liian harvat ja liian vähän kantokykyiset.

Kaikki sotilasasiantuntijat päättelevät, että sitä talvihyökkäysliikettä, jonka venäläiset n. 20. marraskuuta -43 alkoivat ylläkuvattuja saksalaisten asemia vastaan, oli ilmeisesti kauan ja perinpohjaisesti valmistettu, alkaen jo varhain syyskesästä. Maanmenetyksistä huolimatta Venäjän sodanjohto keräsi itselleen ylivoimaiset voimavarat. Venäläisten hyökkäyssuunnitelmaa kehutaan myöskin hyvin laadituksi. Sen tuli aluksi katkaista saksalaisten Stalingradin rintaman lähellä olevan kiilan kärki, toisekseen katkaista Donin mutkassa olevien saksalaisten joukkojen huoltoyhteydet, sitten seuraisi hyökkäys Stalingradin - Salskin rautatietä pitkin sekä eteneminen Kalmukkiarolta Kuukaasiassa olevien joukkojen kylkeen. Operatiiviseksi päämääräksi oli asetettu Rostovin valloittaminen. Niin jo sanottu hyökkäys siis ensiksi kohdistui Stalingradin eristämiseen. Kolmessa suuressa eri tahoilta suoritetuissa hyökkäyksissään venäläisten onnistui tuottaa saksalaisille useita vaikeita tappioita ja niin he jo joulukuun 1 päivänä voivat ilmoittaa n. parikymmentä saksalaisten divisionaa saarretun Stalingradiin.

Kun Stalingradin asemat oli vakiinnutettu, aloittivat venäläiset hyökkäyksensä joulukuun puolivälissä keski-Donilla.

Voronežista kaakkoiseen kulkeva yli 300 km leveä rintama alkoi vyöryä länteen päin, venäläiset ovat menneet Donets-joen yli ja päämääräksi asetetusta Rostovin valloituksesta on viime päivien taisteluissa ollut kysymys.

Mutta on ilmeistä, että venäläisten viimeaikaiset menestykset ovat vaikuttaneet, että he enää eivät ilmeisesti aio tyytyä tähän aikaisempaan operatiiviseen päämääräänsä, vaan pyrkivät todennäköisesti yhä kauemmaksi länteenpäin. Näyttää siltä, kuin he ennen kevään tuloa pyrkisivät pääsemään Rostovia kauemmaksi Ukrainaan ja ottamaan tämän maan aina Dnjepriä myöten. Venäläiset ovat Harkovin eteläpuolella menneet Donetsjoen yli ja pyrkivät katkaisemaan saksalaisten Rostovin puolustusjoukoilta sen linjan. Myöskin pohjoisempaan Harkovin ja Kurskin sekä Kurskin ja Orelin välillä he ovat jo sivuuttaneet saksalaisten viimevuotiset talvilinjat. Harkovin ympäristön kaupunkeista taistellaan ja Harkovista on enää vain 20 peninkulmaa Dnjeprin mutkaan. Tuleeko tämä suunnitelma onnistumaan, siitähän ei vielä voi mitään sanoa.

Mutta meidän on hetkeksi mentävä ajassa runsaasti taaksepäin siirtyäksemme kokonaan toiselle rintamalle, nim. Uudestaan Stalingradin rintamalle. On mainittava, että sen jälkeen kuin venäläiset löivät vastahyökkäyksellään sen saksalaisten armeijan, jota saksalaiset rautateitse yrittivät kuljettaa Stalingradin avuksi, joutui siellä oleva 22 divisioonaa käsittävä armeija piiritykseen. Kaksi ja puoli kuukautta kestäneen ankaran piirityksen jälkeen tuon armeijan jännösten täytyi tk. alussa antautua urheen puolustuksen jälkeen.

Tämän vuoden alussa aloittivat venäläiset myöskin Kaukaasian suunnalla hyökkäyksensä. Saksalaisten kärki oli siellä tunkeutunut

vaarallisen kauaksi ja heidän on ollut nopeasti peräännyttävä. Venäläiset ovat saaneet katkaistuksi Rostoviin johtavan rautatien, minkä lisäksi he ovat saaneet saarretuksi tämän armeijan tien poikki Asovan mereen asti. Näin on n. 25 divisioonaa käsittävän, Asovan meren itärannalla ns. Tamanin niemimaalla olevan Kaukaasian armeijan peräytymistienä ainoastaan Kertšin salmi. Mutta tämä tie on erittäin vaikea ja sitä vartioi Venäjän Mustanmeren laivasto. Mutta lisäksi venäläiset ahdistavat tätä saksalaista armeijaa joka taholta, mereltä ja maalta. Viimeiset tiedot kertovat, että armeijan taustassa oleva Krasnadarin kaupunki on valloitettu ja että Tamanin niemimaalle maihin nousseet venäläiset joukot ovat katkaisseet saksalaisten peräntymistien Kertšin salmen yli Krimille. Vähitellen venäläisillä täällä Kubanjoen laaksossa olevan moninkertainen ylivoima.

Tämä on ollut ihan ylimalkaisesti kuvattuna Venäjän rintaman eteläosan tapahtumain kulku. Tietenkin siitä olisi paljonkin lisäksi kerrottavaa, mutta olen koettanut edellä antaa vain jonkinlaisen yleiskatsauksen. Sensijaan on vielä sanottava pari sanaa rintaman pohjoisosasta aina Laatokkaan saakka.

Tälläkin rintaman osalla on ollut ankariakin taisteluita, mutta suurempia muutoksia ei ole niillä aikaansaatu. Latvian rajan kulmassa ovat venäläiset tosin vallanneet Velikije Lukin kaupungin, mutta eivät ole päässeet tätä edemmäksi. Kohta on vaarallinen saksalaisille, sillä jos venäläiset saisivat siitä kohden rintaman murtumaan, merkitsi se koko Suomenlahden eteläpuolella olevan saksalaisen armeijan joutumista saarroksiin. Toistaiseksi kohta on kuitenkin kestänyt. Laatokan rintamalla on myöskin jatkuvia taisteluita. Näiden tarkoituk-

sena on ollut vapauttaa Pietari saksalaisten piirityksestä. Kerran venäläiset ovat voineetkin tiedoittaa saaneensa yhteyden Pietarin joukkoihin, mutta kaiken todennäköisyyden mukaan tämä yhteys ei ole ollut ainakaan rautatieyhteys ja muutenkin saksalaiset ovat sen kuroneet kiinni. Niin on Suomen armeija säästynyt siltä suurelta uhkalta, mitä Pietarin vapautuminen saattaisi meille merkitä, jos venäläiset hyökkäisivät Suomen armeijan kimppuun. Ei ole kuitenkaan sanottu, että he tämän voisivat tehdä, kun heillä on kädet täynnä muuta työtä.

Tullaksemmekin sitten omaan rintamaamme niin on todettava, että niiltä ei ole viime kesän puoliskolta lähtien paljoakaan kerrottavaa. Tänä aikana on rintamillamme käyty vaintorjuntataisteluja. Venäläiset ovat tosin tehneet muutamia hyökkäysyrityksiä, joista pahimmat ovat olleet Syvärillä ja Louhen suunnalla. Meritaisteluissa venäläisten kanssa on Suomen meri- ja ilmavoimilla ollut melkoista menestystä.

Kysyttäneen tämän jälkeen, mikä on tämän hetken sotilaallinen asema ja mitä se meihin vaikuttaa. On selvää, että tässä tullessaan ennustelun aloille, joilla helposti eksyy. Mutta on koetettava asian elintärkeyden vuoksi sitäkin jossakin määrin tehdä, kaikesta erehtymisen vaarasta huolimatta.

Jätän ilman muuta sikseen ennustelut, mikäli niiden tulisi kohdistua Kauko-Idän sotilaallisiin tapahtumiin. Niillähän on niin vähän kosketusta meidän etuihimme, että voimme sen hyvin tehdä. Sen sijaan muut rintamat koskevat meitä ilmeisen läheisesti.

Niinkuin edelläesitetystä käy selville, on liittolaisvaltojen ja Neuvostoliiton asema erittäin huomattavasti parantunut siitä, mitä se oli viime kesänä ja erityisesti viime syksynä. Kuitenkin on syytä

todeta, että eräissä suhteissa se ei ole parantunut, vaan ilmeisesti pahentunut ja saattaa vielä enemmänkin pahentua. Tämä koskee sukellusvene- ja muuta upotussotaa. Saksalaiset ovat julkaisseet tilastonsa väitetyistä upotussotahäviöistä vihollistensa laivastoille ja tämän tilaston mukaan he olisivat viime vuonna upottaneet kokonaista 8.9 milj. bruttorekisteritonnia laivoja, eli siis lähes puolet siitä, mitä Englannin, maailman suurimman merikansan, kauppalaivasto rauhan aikana teki. Viime vuoden loppuun sodan alusta väitetään tämän luvun nousevan 27 milj. tonnia. Upotussota on sitäpaitsi uhannut tehostua viime vuoden lopulle päin.

Vaikka onkin selvillä, että taistelevien puolien numerot eivät ole tarkkoja jo asian luonnosta johtuen ja toisekseen siitä syystä, että sotaikäyvät tahtovat niitä liioitella - tämä asia on sotatieteellisessä kirjallisuudessa todettu viime maailmansodan ^{puheenollan} numeroista, joiden on todettu olleen 20 % liian korkeita - on myönnettävä, että upotussodan häviöt ovat liittolaismaille erityisen uhkaavat, varsinkin jos Saksa kykenee hävityssotansa vielä tehostamaan, sen jälkeen kuin se on saanut entisen upotusvenelaivastonsa päällikön Dönitzin koko laivastonsa päälliköksi. Sotilasasiantuntijathan väittävät Saksan tällä hetkellä kykenevän valmistamaan yhden sukellusveneen päivässä, kun niitä siltä upotetaan vain yksi viikossa.

Toisaalta on kuitenkin todettava, että liittolaisten taistelu upotussotaa vastaan on tehostunut, esim. voimakkaammilla saattueilla, uusilla keinoilla sukellusveneiden hävittämiseksi, nopeammilla kauppalaivoilla jne. Mutta tärkeintä on kuitenkin, että uusien kauppalaivojen rakentaminen on tavattomasti kasvanut. Vuoden 1943 rakennusohjelmaksi

ilmoitetaan Yhdysvaltain osalta 12 milj. bruttorekisteritonnia ja Englannin 2 milj. br.rek.tonnia. Asiantuntijat näin ollen väittävät, että upotussotaa olisi vielä huomattavasti tehostettava, jos se kykenisi tonnistoa todella alentamaan. Ja on erityisesti huomautettu, että tästä väitteestä on todistuksena liittolaisten viime vuoden maininnousu Länsi-Afrikkaan, jonka on edellytetty vaatineen ainakin 500 rahtilaivaa. Joka tapauksessa on todettava, että saksalaisten upotussota on liittolaisten Akilleen kantapää.

Toinen asia, joka meitä koskee, on seuraava: Mitä tulee ensi kesänä tapahtumaan Venäjän rintamalla?

Edellä olen kuvaillut, mitä tällä rintamalla on tapahtunut viime kesänä ja tänä talvena. Kaikki olisivat nyt halukkaat tietämään, tuleeko tällä rintamalla venäläisten hyökkäys jatkumaan eteenpäin yli viime talven puolustuslinjainkin vai pysähtyykö se niihin.

Olemme jo nähneet, että niin on hyvin monessa kohdassa tapahtunut. Toiseksi tuleeko ensi kesänä uusi saksalaisten hyökkäys, joka taas vie venäläiset taaksepäin huomattavasti ja pakottaako se heidät yleiseen rauhaan saksalaisten sanelemilla ehdoilla. Tämä viimeainittuhan on se, mitä esim. Suomen presidentti ennusti viimeksi itsenäisyyspäivänä pitämässään puheessa ja johon hän on tähänastisen sota- ja ulkopoliittikkansa perustanut.

Omasta puolestani tahtoisin sanoa, että tämän mahdollisuuden puolesta voitaneen esittää joitakin väitteitä, mutta on olemassa koko joukko väitteitä sitä vastaankin ja jotka puhuvat sen puolesta, että Saksa ei tule Neuvostoliittoa lyömään sillä tavalla, että se olisi pakotettu antautumisrauhaan.

Katsokaamme amuutamia tosiasioita, joita näkee asiantuntijain esittävän. Sanon tällöin ensiksi, että en halua tässä pohtia, kuinka pitkälle venäläiset iskunsa voivat viedä, varovaisuuden vuoksi otaksun, että heidän hyökkäyksensä keuhällä pysähtyy.

Entä sitten ensi keväänä?

Tällöin on syytä huomauttaa, kun ajattelee kummankin puolen mahdollisuutta, kuinka paljon kummallekin puolella on miehistöä käytettävissään. Olen nähnyt viime vuoden loppupuolella erään asiantuntijan vertailun, jossa hän pitkien laskelmien jälkeen tulee siihen, että olisi vastakkain Neuvostoliiton 8 ja Saksan 5 $\frac{1}{2}$ miljoonan armeijat, mikä ainakaan saksalaisten puolella ei liene liian vähän.

Tämä ero selittää osaltaan, miksi venäläisten menestykset ovat olleet viime kuukausina niin huomattavat. Siihen tulee, että heidän aseistuksensa on ollut myöskin täysin tasavertainen saksalaisten aseistuksen kanssa, kuten viime viikkoina niin monet sotilasasiantuntijat ovat meilläkin alkaneet selittää. On esitetty hämmästyttäviä numeroita myöskin Neuvostoliiton tankki- ja lentokonetuotannosta. Myöskin heidän sotilaspäällystönsä, ainakin korkein päällystö, on osoittautunut erittäin tehtävänsä pystyväksi, kuten olen jo edellä huomauttanut. Saksan puolella, niinkuin on jo edelläkin huomautettu, on sen sijaan useita eteviä sotapäälliköitä syrjäytetty ja melkoisesti on uusia, suhteellisen tuntemattomia tullut tilalle.

Vaikka huomautetaankin, että Saksalla on vielä miehistöä enemmän kouluuttamatta kuin Venäjällä, koska Venäjä on ottanut tietääkseni vuotta - toisten mukaan kaksi vuotta - nuoremman ikäluokan palvelukseen kuin Saksa, niin en luule tämänkään seikan tulevan vaikuttamaan sillä tavoin, että se täysin tasoittaisi Venäjän miehistön numerolli-

sen ylivoimaisuuden. Ensiksikään ei ylläolevissa laskelmissa oltu otettu huomioon, mitä Saksa ja sen liittolaiset ovat hävinneet varsin-kin tämän talven peräytymisliikkeissä ja motituksissa. Juuri näinä päivinä on ilmoitettu Saksan ja sen liittolaisten menettäneen itärintamalla viime kesän ja syksyn sekä tämän talven taisteluissa n. 60 divisioonaa eli n. 1.000.000 miestä. Tästä luvusta lasketaan Saksan liittolaisten tappioksi puolet eli n. 30 divisioonaa, mikä on tehnyt varsinkin Rumanian melkein mahdottomaksi jatkamaan sotaa. Kun saksalaiset vielä saattavat menettää satojatuhansia miehiä uusissa motituksissa, esim. Tamanin niemimaalla ja Donjoen suun länsipuolella, ei ole liikoja laskettava Saksan keväthyökkäysmahdollisuuteen, vaikkapa venäläiset olisivat hyökkäyksissäänkin kärsineet tähän asti vielä suuremmat häviöt kuin saksalaiset. Saksan vuosiluokka 1925, joka on nyt koulutettavana kevääksi, on lisäksi pienempi kuin edelliset vuosiluokat. Näin ollen on ainakin hyvin mahdollista, joskaan ei varmuudesta voi puhua, että Saksa ei ensi keväänä pysty itärintamalla mihinkään huomattavampaan suurhyökkäykseen, joka veisi rintaman jälleen esim. Volgan varsille ja pakottaisi venäläiset rauhaan.

Tähän tulee lisäksi toinen seikka: On hyvin mahdollista, että liittolaisten hyökkäysyritys Euroopan mantereelle tulee tämän vuoden kuluessa. Se tulee silloin toisena rintamana huomattavasti vaatimaan saksalaisten huomiota puoleensa ja samalla heikentämään heidän hyökkäysmahdollisuuksiaan Venäjän rintamalla.

Että liittolaiset yrittävät todella hyökätä tänä vuonna Euroopan

mantereelle, se on, niin kuin jo sanoin, mahdollista, jopa todennäköistä. Kaikki puhuvat siitä nykyään ja kaikki, jotka seuraavat sotilas- ja ulkopoliittisia kysymyksiä, ovat jo meilläkin vakuutetut siitä,

Milla rintamilla se tulee tapahtumaan, se on tosin vielä epätietoista. Länsi-Euroopan rintamallahan olisi kuljetuksen lyhyden kannalta useita etuja, mutta sen rannikko on niin lujasti linnoitettu, että tunkeutuminen sinne pysyvästi on ainakin suurten ja epävarmojen taistelujen takana. Siksi on puhuttu ainakin pääasiassa muista rintamista, ennen kaikkea hyökkäyksistä Eurooppaan Välimereltä käsin, sen jälkeen kuin Tunisian pohjoisrannikko on valloitettu sekä Italian laivasto kukistettu ja Välimeri taas saatettu liittolaisten laivaston käytettäväksi. Aikoinaan puhuttiin paljon hyökkäyksestä Italiaan, mutta on huomautettu, että vaikkapa maihinnousu Italiaan onnistuisikin, sieltä olisi vaikea päästä Alppien yli Saksaan. Huomio on näin ollen yhä enemmän kääntynyt Balkanille, jota enemmän mainitaan tulevan maihinnousuyrityksen paikkana.

Balkanille brittiläiset voivat asettaa ainakin neljä suurta armeijaa: Vähässä-Aasiassa olevat 9. ja 10. armeijan sekä Tunisiassa taistelleet 8. ja 1. armeijan, joiden lisäksi tulee vielä amerikkalaiset ja ranskalaiset joukot. Niiden varustaminen aseilla tulisi olemaan Välimeren valtauksen jälkeen hyvin helppoa.

Balkanin hyökkäyksen yhteyteen on myöskin asetettava eräs poliittinen tapahtuma, joka viime aikoina on herättänyt tavatonta häilyä: Churchillin käynti Turkissa Adanassa Casablancan kokouksen jälkeen neuvottelemassa Turkin valtiomiesten ja sotilasjohdon kanssa.

Turkki, tuo aasialais-eurooppalainen sotilaallisesti vahva keskikokoinen valtio on ollut valtio, joka on ollut avunantosopimuksessa Englannin kanssa, mutta jolla samalla on Saksan kanssa hyökkäämättömyyssopimus. Monet merkit osoittavat Turkin kuitenkin enemmän pelänneen Saksan tunnettuja pyrkimyksiä pyrkiä Vähän-Aasian linjalla Berlin-Bagdad kuin Venäjän pyrkimyksiä, vaikka Berliinissä väitettiin Molotovin Berliinissä vastineen Bosporin ja Dardanellien herruutta. Tämän vuoksi Turkki on ilmeisesti Adanan konferenssissa suostunut liittolaisvalloille tärkeisiin myönnytyksiin, kun nämä aikovat tehdä hyökkäyksensä Balkanille. Merkitsevätkö nämä myönnytykset suoranaista osallistumista sotaan vaiko lievempiä myönnytyksiä, kuten esim. joukkojen tai laivaston kuljetusoikeutta, sen voi vasta tulevaisuus osoittaa. Todennäköisesti ne tulevat joka tapauksessa merkitsemään liittolaisvalloille tärkeätä avunantoa.

Mutta kuten jo sanoin uumoillaan liittolaisvaltojen yrittävän maihinnousua muiesakin Euroopan osissa kuin Balkanilla. Ja yksi niistä kohtia, joissa hyökkäystä pidetään kaikkein todennäköisimpänä, on kohta, joka saattaa uhata myöskin omaa maatamme sangen likeltä. Tämä kohta on Pohjois-Norja, josta käsin liittolaisvaltiot yrittäisivät vallata saksalaisilta koko Muurmannin rannikon, minkä valloituksen jälkeen ne voisivat estää saksalaiset häiritsemästä niiden ase- ja elintarvikekuljetuksia venäjälle. Tämän hyökkäyskohteen puolesta puhuu mm. kohdan valtauksen merkitys liittolaisten sodankäynnille ja se seikka, että ne ovat keränneet jo vuosikausia suuria joukkoja Englantiin ja Islantiin. Jos tämä hyökkäys tulee aikaan, joutuvat sekä Ruotsi että Suomi erittäin tukalaan asemaan. Ruotsi joutuu

pulman eteen, vastustaako se asevoimin liittolaisarmeijain tunkeutumista Pohjois-Ruotsiin, jos armeijat pääsevät nousemaan rannikolle Norjassa. Tämä on Ruotsi ainakin luvannut tehdä. Pohjois-Suomi joutuisi maihinnousun onnistuessa helposti myöskin saksalaisten ja liittolaisjoukkojen taistelukentäksi. Ja jos samanaikaisesti venäläiset hyökkäisivät idästä, millaisen hyökkäyksen mahdollisuudesta ensi keväänä on myöskin huhuiltu, tulisi maamme asema erinomaisen vaikeaksi.

Kaikista näistä seikoista ei ole tässä aikaa yksityiskohtaisemmin puhua. On selvää joka tapauksessa, että liittolaisten maihinnousuyritykset eivät tule olemaan helppoja. Saksa on muodostanut Euroopan manteretta Euroopan linnoitukseksi, jonne ei hevin tunkeuduta. Mutta tämän linnoituksen menestyksellisen puolustuksen edellytys on, se on taas todettava, että Saksan Venäjän rintama ei luhistu, vaan kestää ja että se ei vaadi Saksan joukkojen ja sotamateriaalin pääosaa, vaan että niitä voidaan riittävästi uhrata myöskin po. hyökkäysyrityksiltä puolustautumiseen.

En tahdo jatkaa enempää ennusteluja lähiajan sotilaallisen tilanteen kehityksestä. Luulisin jokaisen teistä, vaikkapa hän katselisikin sitä optimistisemmin kuin allekirjoittanut - ja paljonhan näissä asioissa on arvioinnin varaa - myöntävän, että tilanne on tällä hetkellä muodostunut meidän maallemme sekä sotilaallisesti että myös ulkopoliittisesti suuria vaaroja kätkeväksi.

Tämä kaikki, mitä olen kertonut, on tarkoitettu taustaksi sille, mitä aion nyt aivan lyhyesti mainita oman maamme ulkopoliittisesta asemasta. Ennenkuin siihen ryhdyn, on syytä niinikään taustaksi lausua jokin sana erinäisten muiden maiden ulkopoliitikasta tällä hetkellä.

Tällöin on syytä ensin lausua jokin sana niistä valloista, joiden kanssa me olemme aseveljeydessä.

On ilmeistä, että sotilaallisen aseman muutos on jo Saksassakin vaikuttanut olennaisesti sisä- ja ulkopoliittikkaankin. Voittamattomasta Suur-Saksasta ei Saksassa enää paljon puhuta, vaan Saksan aseman vaikeus maalataan synkin värein. Mitenkä järkyttyneesti tämä sotilaallisen menestyksen vaihdos on Saksassa otettu, siitä on minulle mainittu yksistään jo erinäisten lähettilästen raporttien antavan havainnollisia kuvauksia. Ulkopoliitikassa on pantavan merkille se muutos, että kun vielä muutama kuukausi sitten Englanti julistettiin Saksan pääviholliseksi, on kaikessa propagandassa tämän vuoden puolella kaikki tämä puhe jätetty kokonaan pois ja sen sijaan on jälleen Neuvostoliitto ja bolshevismi julistettu viholliseksi n:o 1.

Italiasta on merkittävä muistiin äskettäin tapahtunut merkellinen hallituksen vaihdos. Siinä mm. sai lähteä tiehensä ulkoministeri Ciano, jonka ja neljän muun ministeriviran Mussolini keskitti omiin käsiinsä. On syytä mainita, että kreivi Ciano on ollut niitä, jotka innokkaimmin ovat kannattaneet Italian yhtymistä sotaan Saksan liittolaisena - ilmeisesti vastoin Italian kansan valtavan enemmistön tahtoa ja ainakin toistaiseksi maalle suorastaan tuhoisin tuloksin.

On ehkä syytä panna merkille, että ulkoministeriön alivaltiosihteeriksi oli tehty henkilö, joka ennen Italian sotaan ryhtymistä oli Italian viimeisenä Lontoon ministerinä. Onko tämäkin seikka asetettava yhteyteen sen edellä mainitun ilmiön kanssa, että akselivaltiot todennäköisesti pyrkivät sovittelurauhaan länsivaltain kanssa, jää nähtäväksi. Todettava vain on joka tapauksessa Englannin radion ystävällinen suhtautuminen Italian hallitusmuutokseen.

Mitä tulee muihin akselivaltain asevelimäihin, mainitaan niissäkin olevan levotonta mielialaa niiden tulevaisuudesta. Mainitsen niistä kuvaavana esimerkkinä erään kirjoituksen Unkarin hallituksen virallisessa äänenkannattajassa tammikuun alkupäiviltä, jossa kirjoituksessa puhutaan Neuvostoliiton Unkarin politiikasta. Siinä ei saannallakaan puhuta enää Saksan mahdollisesta voitosta Venäjästä, vaan käännytään yksinomaan Englantiin päin, jolle selitetään, kuinka vaarallinen Englannin maailmanvallalle Venäjän voitto olisi. Nämä mietteet ovat epäilemättä nykytilanteelle oireellisia. Tässä yhteydessä on ehkä syytä mainita lisäksi, mitä eräs tänä vuonna Ruotsissa oleskellut ja maamme hyväksi toiminut henkilö on kertonut kuulleensa Unkarin ulkopoliitikasta. Hänen tietojensa mukaan olisi Unkarissa siltä varalta, että välit Saksan kanssa huononisivat, suunniteltu riippumattoman hallituksen aikaansaamista maan rajojen ulkopuolella ja sitä varten tahdottu lähettää kreivi Bethlen Tukholmaan, mihin saksalaiset eivät kuitenkaan ole antaneet lupaa. Eräitä toisia huomattavia politikkoja on jo kuitenkin ulkomailla.

Samaa kerrotaan myös eräistä liittolaisvalloille mieluisista rumaanialaisista diplomaateista ja politikoina, jotka ovat siirtyneet

ulkomaille. Mitä muuten tilanteeseen Rumaaniassa tulee, niin sen tilanne on suorastaan epätoivoinen. Olen nähnyt sotakatsauksissa mainitun Rumaanin tähän asti yhteensä menettäneen itärintamalla miehiään 16 divisionaa. Näin ollen on Rumaanin hallituskin jo alkanut Saksan johdolle tähdentää, että on sula mahdottomuus puhua enää mistään lisätyistä osanotosta sotatoimiin Rumaanin taholta.

Niinkuin näkyy, ei siis akselivalloissa mieliala ilmeisesti ole mikään toiveikas. Ja kuitenkin en ole juuri lainkaan edellä siteerannut yksityiskeskusteluissa tai asiakirjoista saamiani hälyttävämpiä yksityistietoja, koska en ole varma, onko niiden tiedoksisaattaminen näinkään suljetussa kokouksessa sallittua.

Mitä tulee sodan vastapuoleen, lienee tässä syytä mainita ainostaan joku sana niistä, sikäli kuin niiden kanta koskee meidän maatamme.

Neuvostoliittohan on 1/1 -42 allekirjoittanut ns. "Yhtyneiden kansain julistuksen", jossa nämä mm. ilmoittavat hyväksyvänsä Englannin ja Ameriikan 14/8 -41 laatiman Atlantin julistuksen. Neuvostoliitto on pyrkinyt kuitenkin tulkitsemaan tämän allekirjoituksensa siten, että lähtökohdaksi sopimusta toteutettaessa otettaisiin 22/6 -42 - siis Saksan - Venäjän sodan alkaessa - olleet rajat, joten Neuvostoliitto selittää sitoutuneensa vain siihen, ettei se hanki uusia alueita yli noiden rajojen.

Yhdysvallat ovat kuitenkin johdonmukaisesti torjuneet tällaisen tulkinnan.

Englannissa sitä vastoin on ollut horjuvaisuutta asiassa, mm. ulkoministeri Edenin taholla, jopa josku Churchillinkin, mutta kuitenkin ei tiedettävästi Englannin hallitus kokonaisuudessaan ole

tähän vaatimukseen mennyt, vaan on sen sijaan luvannut Neuvostoliitolle 20-vuotisen sotilassopimuksen, jolla on tahdottu Venäjän turvallisuustarpeet tyydyttää.

Niin muutoin on syytä todeta, että meikäläisessäkin sanomalehdistössä esitetyt syytökset, että Englanti olisi Venäjälle em. myönnytykset tehnyt, eivät pidä paikkaansa. Samalla on kuitenkin todettava, että milloin Neuvostoliitto on sotilaallisesti menestynyt, on Englannissa mainitussa kohdassa esiintynyt horjuvaisuutta.

Yhdysvaltoihin on siis meidän tässä meällekkin tärkeässä, mutta ennen kaikkea balttilaisille maille tärkeässä asiassa pentava toivomme. Vaikeus on kuitenkin siinä, että Yhdysvallat eivät ole lainkaan yksityiskohtaisesti perillä useimmista Euroopan pulmakysymyksistä, yhtä vähän tästä kuin monista muistakaan - kuten allekirjoittaneelle esim. Ruotsissa monin esimerkein ulkopolitiikan hyvät tuntijat mainitsivat. Toisaalta on kuitenkin ilmoitettu Euroopassa olevan lukuisia henkilöitä, jotka presidentti Rooseveltin toimenannosta tutkivat vastaisen rauhan kysymyksiä Euroopassa. Näissä piireissä mainitaan olevan mm. kannatusta sellaisella ajatuksella, että Neuvostoliiton ja Saksan välillä olisi edelleen saatava puskurivaltior ryhmä, jollaista on ajateltu muodostua Puolan ja Tšekkoslovakian muodostamasta liittovaltiosta.

On selvää, että samoilla tahoilla suhtaudutaan myös myötätuntoisesti Pohjolan valtioiden liittoajatukseen, jolla myöskin on Englannin hallituksen kannatus. Neuvostoliitto sen sijaan suhtau-

tuisi edelleenkin epäilevästi tähän ajatukseen, koska sen mielestä tämä valtioliitto tulisi politiikassaan Englannista riippuvaksi.

Mitä tulee samojen valtioiden politiikkaan nimenomaan Suomeen nähden, olisi siitä syytä varmaankin puhua paljonkin, jos siitä aivan varmaa tiedettäisiin. Onhan näet selvää, että, sen jälkeen kuin akselivaltojen sotapolitiikka, johon suurin osa maamme väestöä on luottanut maamme vastaisen turvallisuuden ainoana tukena, on, edelläesittämässäni rajoissa katsottava luhistuneeksi, maamme itsenäisyyden takeet on löydettävissä suurimmalta osalta voittajavaltojen ja tällöin ennen kaikkea Englannin ja Amerikan suopeamielisyudesta maamme itsenäisyyteen ja niiden halusta taata se, siitä huolimatta, vaikka olemmekin tässä sodassa joutuneet taistelemaan niiden vastustajain puolella.

Vaikeus on siinä, että me olemme joutuneet v:n 1941 lopussa sotaan Englantia vastaan, kaiketi hyvin suurelta osalta siitä syystä, että Neuvostoliitto Englantia siihen painosti, mutta varmasti-kin myös siitä syystä, että nykyinen ulkoasiainministerimme, jonka politiikalle aina viime viikkoihin saakka on ollut tyypillistä sokeaa luottamusta Saksan ja yleensä akselivaltain voittoon, teki niin vähän täyttäkseen Englannin vaatimukset ja siten ehkäistäkseen sodan julistuksen. Tästä huolimatta olen kuullut monilta asiantuntevilta henkilöiltä ja itse äsken Ruotsissa käydessäni Englannissa äsken käyneiltä tai englantilaisten kanssa seurustelevilta politikoilta, että Englannissa on jäljellä paljon hyvää tahtoa pelastaa Suomen itsenäisyys. On viitattu erinäisiin nimeltä

mainittuihin englantilaisiin, kuten esim. prof. Noel Bakeriin, joka nykyään on erään ministerin alivaltiosihteerinä ja jolla vanhastaan on suuri vaikutusvalta työväenpuolueeseen. Prof. Bakerhan kuului talvisodan aikana Suomessa käyneeseen englantilaiseen lähetyskuntaan ja hän on siitä saakka säilyttänyt palavan mielenkiinnon Suomea kohtaan. Hänen tiedetään vaikutusvaltaisessa asemassaan hallituksen jäsenenä edelleen työskentelevän Suomen itsenäisyyden hyväksi.

Samalla näistä asioista pöhuja huomauttavat, että muutamien harvojen ideologinen harrastus ei kuitenkaan saata paljon vaikuttaa asiaan, jos ei siihen liity asianomaisen maan oma etu. Ja tällainen etuhan on aina ollut olemassa Englannilla Skandinaavian ja myöskin Suomen itsenäisyyden säilyttämiseksi. Nämä maathan muodostavat Pohjois-Atlantin rannikolla tärkeän puhvelivaltiorryhmän, joka on omansa suojaamaan Isoa-Britanniaa mantereelta tulevilta hyökkäyksiltä. Tämän mielenkiinnon varmaankin jokainen englantilainen diplomaatti ja politikko tuntee Pohjolan valtioita kohtaan ja siihen me voimme jonkin verran nykyisessäkin tilanteessa vielä rakentaa. Silti emme saa olla näkemättä, että tämä ei ole brittiläisen maailmanvallan ainoa etuharrastus, vaan ainoastaan yksi lukuisista muista, joista yksi varmaankin on tällä hetkellä myös suhteiden järjestäminen ja ylläpitäminen Neuvostoliittoon, jonka taistelu on näin tavattomasti auttanut brittiläistä maailmanvaltaa maailmansodan menestykselliseen loppupuoleen saattamisessa.

Joka tapauksessa ovat ne henkilöt, joilla on ollut kosketusta englantilaisiin politikkoihin, lausuneet, että kaikesta huolimatta olisi ollut olemassa mahdollisuutta ylläpitää englantilaisiin kosketusta aivan toisin kuin on tapahtunut. On väitetty Suomen olevan ainoa maa akselivaltain asekumppaneista, joilla ei ole hallituksensa hiljaisella suostumuksella edustusta ja kosketusta vastapuoleen, tässä tapauksessa siis Englantiin. Tähän on kaiketi vaikuttanut moraalinen vakuuttuneisuutemme asiamme oikeudesta ja uskomme asekumppanienne voittoon, mutta viisaana tuota yhden kortin varaan asettumista ei ole pidetty.

Sama on koskenut myös suhteitamme Yhdysvaltoihin. Sielläkin on epäilemättä yleisössä vielä paljonkin suurta myötätuntoa Suomea kohtaan, eikä myöskään Yhdysvaltain hallitus ole ollut halukas ryhtymään välien katkaisemiseen Suomen kanssa, vaikka epäilemättä Venäjä on siitä toivomuksia sille lausunut. Virallisia suhteita ei silti ole viime aikoina voitu sanoa hyviksi tai edes korrekteiksi, vaan ovat ne ilmeisesti useamminkin kerran olleet katkeamassa. En puhu tässä siitä osuudesta, mikä tähän epäilemättä on ollut ulkoministerillämme ja ulkoministeriöllämme ja tällöin nimenomaan sen kansliapäälliköllä, vaan puhun Yhdysvaltain hallituksen näkökulmasta, kun on ollut kysymys välien kokonaan katkaisemisesta Suomen kanssa. Ratkaiseva näkökohta on tässä suhteessa ollut, onko uskottu Suomen aikovan tehostaa sodankäyntiään Venäjää vastaan vaiko ei. Vaarallisia ajankohtia olivat tässä suhteessa esim. Hitlerin käynti Suomessa viime syksynä ja Mannerheimin vastakäynti Hitlerin luona,

mutta tilanne helpottui pian, kun kävi selville, että edellinen käynti ei merkinnyt sodan kiristymistä. - On myöskin toisena Yhdysvaltain arvosteluperusteena mainittava se, olisiko joka Suomen toimenpide häirinnyt Yhdysvaltain omia sotatoimia, ja on tällöin mainittu, että esim. Sorokan valtaus ja Pietarin valtauksen yhtyminen olisi varmaankin tavattomasti kiristänyt välejä, jopa kukaties aiheuttanut sodanjulistuksen Suomelle.

On syytä mainita monesti todetuksi, että Yhdysvaltain yleisön ystävyys Suomea kohtaan ei ole suuressa totaalisisessa maailmansodassa niin tärkeä tekijä, että se kykenisi vastustamaan hallituksen mahdollista vihamielistä politiikkaa maallemme. Tämä on ollut jo eri otteisiin nähtävissä. Kun välit vat viime kuukausina kiristyneet, on esim. Yhdysvaltain sanomalehdistö yksimielisesti asettunut tukemaan ulkoministeriönsä painostuspolitiikkaa, johon mm. kuului, että se vaikenä kokonaan Suomen taholta annetuista selityksistä, esim. silloin kun täältä annettiin selostus pääministeri Rangellin väitetystä loukkaavasta esiintymisestä Japanin lähetystön juhlassa.

Joka tapauksessa on tähän asti onnistuttu välttämään välien katkeaminen, mutta Yhdysvaltain apulaisulkoministerin Eskeinen selitys, ettei ole vielä päätetty min. Schoenfeldin paluusta, osoittaa että epäluulo maastamme kohtaan ei ole suinkaan vielä haihtunut.

On ilmeistä - se on vaikutelma, jonka jokainen Yhdysvaltain virallisten tai puolivirallisten piirien kanssa kosketuksiin joutunut on saanut - että Yhdysvalloissa jännityksellä odotetaan, paitsi presidentinvaalin tulosta, myös sitä, tuleeko presidentinvaalin yh-

teydessä tapahtumaan hallituksenvaihdoksessa myös ulkoministerin vaihdos Yhdysvalloille mieluisampaan henkilöön.

Että tämän jälkeenkään ei ole helppo saada täyttä ymmärtämystä Yhdysvalloissa meidän ulkopolitiikkaamme, lienee jokseenkin selvä. Tästä käsitysten erilaisuudesta lienee syytä mainita todistuksena Yhdysvaltain presidentin hiljattain sanoneen erälle Yhdysvalloissa käyneelle Turkin edustajalle, joka oli kaksi kertaa ollut hänen puheillaan ja jonka kanssa myöskin Suomen politiikkaa oli kosketeltu, että hän ei käsittä Suomen politiikkaa, kun tälle kaksi kertaa oli tarjottu edullista rauhaa, mutta joka ei ollut tähän tarttunut.

Mutta uuden miehen on joka tapauksessa helpompi päästä käsiksi Yhdysvaltain hallituksen mielialaan, kuin nykyisen ulkoasiainministerin.

Ja lopuksi ulkovalloista on vielä syytä mainita läntinen naapurimaamme Ruotsi. On sanottava, että tämänkin sodan aikana Ruotsin hallitus, Ruotsin poliittiset piirit ja Ruotsin sanomalehdistö on tehnyt maallemme arvaamattomia palveluksia, siitä huolimatta, että Ruotsin yleisön valtava enemmistö on suhtautunut Saksaan epäluuloisemmin ja vihamielisemmin kuin Neuvostoliittoon, ensiksikin, koska Saksan järjestelmä on ollut Ruotsia lähempänä ja toiseksi, koska Saksa oli sen käsityksen mukaan valloitus sodan aloittanut. Hallitus on tähdentänyt koko ajan, että Ruotsilla on mitä tärkein mielenkiinto nähdä toisaalta Norja ja Tanska vapautuvan saksalaisten

joukkojen miehityksestä ja toisaalta Suomen voivan säilyttää itsenäisyytensä, hyvin ymmärrettynä, vaikka sitä ei kaiketi ole sanottu, ainakin historiallisen Suomen puitteissa. Tämä on ollut yleensä myöskin Ruotsin lehdistön kanta, muutamia harvoja lehtiä lukuunottamatta, siitä huolimatta, että lehdet ovatkin toisaalta arvostelleet Suomen sodanpäämääriä, ennen kaikkea Itä-Karjalan valtausta sekä Suomen erinäisiä sisopoliittisia tapahtumia ja ilmitse sitä.

On syytä erikseen tähdentää, että tässä rintamassa ovat olleet lujasti mukana sos. dem. lehdet siitä huolimatta, että Ruotsin työväki on ollut kiihkeämmin saksalaista järjestelmää vastassa kuin muut kansanluokat ja että se on ollut sekin syvästi järkkyntä niistä hirveistä julmuuksista, joita saksalaiset ja Quislingin miehet ovat Norjassa järjestäneet, julmuuksista, joista Suomen sanomalehdistö ei ole voinut paljonkaan tietoja antaa. Tästä huolimatta ovat Ruotsin puolueen luottamusmiehet johdonmukaisesti puoluevällelleen selittäneet, kuinka Ruotsin elinetoihin kuuluu Suomen säilyminen itsenäisenä Ruotsin itäisenä naapurina. Tästä syystä on Ruotsin sos. dem. lehdistö innokkaammin kuin minkään muun puolueen tarttunut ajatukseen, että heti sodan jälkeen on pohjoismaiden valtiot saatavat mitä lujimpaan poliittiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena olisi ennen kaikkea yhteinen puolustautuminen. Onpa tässä keskustelussa, johon Suomenkin puolelta on osallistuttu, esitetty pitkälle meneviä suunnitelmia Pohjoismaiden liittovaltiosta. On syytä tässä ohimennen mainita, että näitä ajatuksia tullaan pohtimaan kuukauden päästä pidettä-

vässä Pohjoismaiden yhteistyökonferenssissa, johon Ruotsin ryhmä tulee asiasta laatimaan muistion ehdotuksineen.

Edelläolevassa onkin jo pitkän ajan käsitelty Suomen ulkopolitiikkaa, vaikka vain ulkomailta katsottuna.

Jos käännämme peilin kotiinpäin, niin on sanottava, että omalle maallemme on ollut luonteenomaista aina viime vuoden loppuun saakka politiikka, joka on lähtenyt siitä, että ainakin Neuvostoliitto tulee perinpohjin sodan häviämään ja menettämään tärkeät ja laajat alueet Saksalle, kuten Ukrainan, Baltianmaat ja mahdollisesti Kaukaasiainkin sekä edelleen, että Suomi tulee olemaan osana siinä Uudessa Euroopassa, joka Suur-Saksan johdolla ja alaisena syntyisi. Nämä molemmat ajatuksethan tulivat selvästi näkyviin maan presidentin puheessa vielä niin myöhään kuin viime vuoden itsenäisyyspäivänä. Siinähän presidentti lausui, että Saksa on Neuvostoliittoon nähden ylivoimainen ja lohdutti meitä sodan pitkittymisestä sillä, että sota oli vasta kestänyt vuotta vähemmän kuin viime maailmansota, ennenkuin se johti Venäjän keisarikunnan kukistumiseen. Ja samaten presidentti lausui Euroopan pienien ja keskikokoisten maiden asukkaiden elinotujen vaativan selvästi sellaisen tilan aikaansaamista maanosassamme, että Euroopan sisäiset sodat voidaan välttää, ts. Saksan johtamaa uutta Eurooppaa.

Olen edellä sotilaallisessa katsauksessani esitellyt tosiasioita, joista luulen ilman keinotekoisia selittelyjä käyneen selville, että edellinen ennustelu perustuu sotivien valtain voimain väärinarvioimiseen, josta on ilmeisesti tullut meille kohtalokkaita johtopäätöksiä.

Mitä taas uuteen Eurooppaan tulee, olen itse sitä asiata joutunut useampaan otteeseen tutkimaan pithessani siitä useita esitelmiä. Tämän tutkimuksen perusteella minun on lausuttava, että tämä suunnitelma merkitsisi ei vain Euroopan ei-saksalaisten kansain taloudellista riistoa, vaan myös poliittista komentoa, jossa varmasti useimmat pienet kansat menettäisivät itsemääräämisoikeutensa ja myöskin kansanvaltansa.

Mitä niihin käytännöllisiin johtopäätöksiin tulee, jotka noista kahdesta edellämäinnitusta ulkopoliittikkamme pohjana olevasta seikasta on viime vuoden jälkipuoliskolla vedetty, on niistä ensin huomiota herättänyt ulkoministeriömme ja ennen kaikkea ulkoministerimme ynseä suhtautuminen Yhdysvaltain täällä olevaan lähettilääseen, minkä käytöksen takana on ilmeisesti ollut myös Yhdysvaltain merkityksen aliarvioiminen. Ulkoministeriömme neulanpistopoliittikasta, joka huonosti on soveltunut Suomen tapaisessa vaarallisessa asemassa olevalle pienelle maalle maailman kenties mahtavinta valtiota kohtaan, on erikoisesti mainittava, että Yhdysvaltain täällä olevan lähetystön ei ole sallittu ruveta julkaisemaan suomeksi samanlaista tiedonantolehteä, jota Saksa täällä julkaisee. Kun Yhdysvaltain lähettiläs sitten vihastuneena pakkasi kapsakkinsa ja lähti Yhdysvaltoihin, tuli kuitenkin min. Wittingille hätsä. Tämän vuoden puoliskolla hän yhtäkkiä antoi Ruotsin sos.dem. puolueen pää-äänenkannattajalle haastattelun, jossa oli jo toisia säveliä kuin hänen aikaisemmassa ulkopoliitikassaan. On selvää, että luottamus min. Wittingiin on kuitenkin

mennyt täydellisesti liittolaisvalloissa. Se seikka, että edellä mainitusta ja muista syistä kärjistyneet välit eivät johtaneet täydelliseen väljen katkeamiseen, vaan näyttävät mahdollisilta parantaa, ei johdu ilmeisesti min. Wittingin haastattelusta, vaan muiden vaikutuksesta, joista ennen kaikkea on mainittava Ruotsin hallituksen edustajat.

Kun maailmansodan sotilaallinen tilanne on viime aikoina muuttunut kokonaan toiseksi kuin aikaisemmin ja tämän vuoksi maamme ulkopoliittinen tilanne on muuttunut niin arveluttavaksi, että ainakin kaikki edellytykset ajaa Suomessa niin yleisesti suosittua vaatimusta Itä-Karjalan Suomeen liittämistä ovat täysin lakanneet ja että saamme tehdä kaikkemme säilyttääksemme itsellämme historiallisen Suomen rajat, en seata lopulta olla käsittelemättä erästä arkaa ulkopoliittista tulevaisuuden kysymystä, nim. kysymystä siitä, onko meidän mahdollista vielä nyt tai ainakin lähiaikoina päästä erilleme suurvaltasodasta, jossa pysyminen helposti saattaa meidät vaarallisen kuilun partaalle.

Aikaisemminhan on ulkomaan radiossa ja sanomalehdissä pariin kolmeen otteeseen väitetty Neuvostoliiton taholta Suomelle heitetyn rauhanlonkeroita. Joka kerta on nämä lonkerot katkaistu poikki, kun on ennen kaikkea pelätty väliemme Saksaan menevän poikki ja maamme silloin helposti joutuva saksalaisten miehittämäksi sekä kun on pelätty myös elintarviketilanteen siten muodostuvan kestäättömäksi.

Viime aikoina ovat tuollaiset tiedot kuitenkin kokonaan lakanneet, lukuunottamatta kaikkein viimeisimpien päivien ulkolaisia lehtiä

Tukholmassa käydessäni kuulin kuitenkin eräästä viime vuoden marraskuussa käydystä keskustelusta, jota tavallaan voi pitää vielä jonkinlaisena yrityksenä Neuvostoliiton taholta päästä rauhasta kosketukseen Suomen taholta. Eräs tunnettu ruotsinmaalainen politikko ja harras Suomen ystävä kertoi Tukholmassa ollessani allekirjoittaneelle, että mainittuna aikana, siis viime marraskuussa pari Tukholman neuvostolähetystön virkailijaa oli ollut hänen kanssaan puheissa Suomen mahdollisuudesta saasa erikoisrauha historiallisissa rajoissaan ja että mainittu henkilö oli tämän keskustelun seuraavana aamuna Tukholmassa olevan Suomen lähettilään välityksellä ilmoittanut Suomen ulkoministeriön. Pitkän ajan jälkeen oli asianomainen ruotsalainen politikko saanut Tukholman lähettiläältäamme tiedustellessaan vastauksen, että rauhasta keskustelu oli teknillisistä syistä mahdoton.

Olen tahtonut ylläolevasta tapahtumasta tässä suljetussa seurassa mainita lausuakseni sen johdosta jonkin ajatuksen siitä, mihin meidän olisi lähiajan ulkopolitiikassamme pyrittävä. Teen tämän omalla vastuullani enkä puoluetolimikunnan puolesta, jonka kanssa en ole alustuksestani neuvotellut, vaikkakin tiedän sen keskuudessa samantapaisia ajatuksia muissakin jäsenissä olevan. Mielestäni se tausta, josta olen edellä sotilaallisen ja ulkopoliittisen asemamme tarkastelussa puhunut, antaa aihetta lausua, että jos lähitulevaisuudessa vielä ilmaantuisi samantapaisia tilaisuuksia kuin edellä viittaamani tai jos niitä itse löytäisimme, niin meidän ei ole niitä ilman muuta torjuttava ja sysättävä syrjään, väittäen, että maamme itsenäisyyttä ja rajoja koskevat pulmakysymykset on käsiteltävä vasta yleisen rauhanteon yhteydessä. Tämä

viimeksimainittu näkökohta saattaa, sellaiseksi kuin tilanne uhkaa nyt muuttua, muodostua, jos sitä jyrkästi pidämme kiinni, maallemme kohtalokkaaksi. Ajattelen varsinkin sitä mahdollisuutta, josta olen aikaisemmin puhunut, että liittolaiset hyökkäävät Pohjois-Norjaan ja että maamme joutuu kahden hyökkäyksen väliin. Jos sitä ennen saamme jotakin kunniallisilla ehdoilla, joiden liittolaisvaltiot takaavat maamme itsenäisyyden, takeet edes vihollisuuksien lopettamisesta Neuvostoliiton kanssa, ei tätäkään tiettä ole tulevan hallituksen jätettävä kokonaan pois mahdollisuuksista.

Mutta, toistan sen taas, tätä tunnustelemaan vaaditaan uusi mies ulkoministerin paikalle, johon enemmän luotetaan kuin nykyiseen ulkoministeriin.

Olen tahtonut edelläolevat ajatukset lausua omina evästyksinäni uuden hallituksen sos.dem. jäsenille. Uskon, että tällä ajatuksella on kantavuutta myöskin työväen suurissa joukoissa, jotka nekin levottomina seuraavat tilannetta ja miettivät, miten maamme asema itsenäisenä maana edelleen turvattaisiin.

Tähän toivomukseen lopetan tämän katsaukseni.